

STRATEGIJA RAZVOJA POSLOVNIH INKUBATORA U BOSNI I HERCEGOVINI
- u područjima od zajedničkog interesa -

Poslovni inkubatori u Bosni i Hercegovini danas upravljaju sa 27.000 m². Više od 230 firmi su od 2001 koristile usluge inkubatora (ili trenutno koriste) sa oko 1.100 zaposlenih radnika.

April/travanj 2010

Strategija razvoja BH inkubatora
- u područjima od zajedničkog interesa -

Sadržaj

1. UVOD	3
2. ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA.....	6
2.1 Postojeći inkubatori u BiH	6
2.1.1 Brčko	6
2.1.2 Mostar	6
2.1.2.1 Udruženje LiNK	8
2.1.3 Modriča/Gradačac	10
2.1.4 Prijedor.....	11
2.1.5 Sarajevo.....	13
2.1.6 Tuzla.....	13
2.1.6.1 Lipnica	14
2.1.6.2 BIT Centar	15
2.1.6.3 BOSPER	17
2.1.7 Zenica.....	18
2.1.8 Žepče.....	20
2.1.9 Zavidovići	
2.1.10 Jablanica	
2.1.11 Trebinje	
2.1.12 Nove inicijative za uspostavu inkubatora	23
2.2 Analiza osnivača	24
2.3 Analiza pravnog statusa	25
2.4 Analiza finansiranja.....	26
2.5 Analiza kadrova u inkubatorima	27
2.6 Analiza rada savjetodavnih služba	28
2.7 Mogućnost finansiranja korisnika inkubatora	29
2.8 Analiza uspješnosti dosadašnjeg rada	29
3. VIZIJA.....	30
4. SWOT ANALIZA	30
4.1 Snage	30
4.2 Slabosti	30
4.3 Mogućnosti.....	31
4.4 Prijetnje	31
5. STRATEŠKA OPREDJELJENJE.....	31
Strateško opredjeljenje 1	31
Strateško opredjeljenje 2	31
Strateško opredjeljenje 3	32
Strateško opredjeljenje 4	32
Strateško opredjeljenje 5	32
Strateško opredjeljenje 6	32
Strateško opredjeljenje 7	33
Strateško opredjeljenje 8	33
Strateško opredjeljenje 9	33
Strateško opredjeljenje 10	34
6. IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE	34

Strategija razvoja BH inkubatora
- u područjima od zajedničkog interesa -

1. UVOD

Proces inkubiranja biznisa predstavlja jedan od kvalitetnih instrumenata lokalnog ekonomskog razvoja koji se od 2001 godine počeo primjenjivati i u Bosni i Hercegovini. U Bosni i Hercegovini trenutno postoji 12 + 1 inkubator (Udruženje BOSPER Tuzla djeluje kao poslovni inkubator, premda ne koriste riječ inkubator u svom imenu) sa vrlo različitim načinima organizovanja, ali sa istom osnovnom funkcijom – pomoć pri osnivanju novih privrednih subjekata i njihov razvoj u prvim godinama poslovanja.

Poslovnim inkubatorom se smatra 'pogodan' prostor u kojem svoj biznis započinju potencijalni poduzetnici ili svoj biznis nastavljaju jako mlada mikro, mala i srednja poduzeća (do 6 mjeseci). Pogodnost prostora se ogleda u povoljnim uslovima za njegovo korištenje, poslovno savjetodavnim i ostalim uslugama koje će se pružati korisnicima prostora, kao i pomoć menadžmenta inkubatora korisnicima usluga. Poslovni inkubator ima tri važne komponente:

- politiku uspostavljanja
- usluge koje pruža (objekat/prostore za poslovanje, poslovno savjetodavne i ostale usluge, usluge menadžmenta, usluge lokalnoj zajednici...),
- principe poslovanja

Poslovni inkubator pruža mogućnost:

- mikro, malim i srednjim poduzećima (MSP) da posluju na jednom mjestu i dijele zajedničke usluge na novi i originalni način,
- lokalnoj/regionalnoj zajednici da implementira politiku razvoja.

Inkubatori se dizajniraju na način da podrže/zadovolje potrebe lokalne zajednice, i kao rezultat takvog pristupa imaju veoma individualni stil i fokus. Zajedničke karakteristike inkubatora su:

- obezbjeđenje lako dostupnog prostora pod povoljnim uslovima za početnike u biznisu i jako mlada MSP-a, koja su sklona rastu,
- poslovno savjetodavne usluge, koje se pružaju u prostorijama inkubatora,
- zajedničke administrativne poslove,
- aranžmane zakupa pod uslovima 'lako unutra – lako van',
- pomoć u dobijanju finansijskih sredstava za poslovanje,
- obezbjeđenje mogućnosti povezivanja biznisa,
- uključenost zajednice (općine, regije, države) u njihov rad.

Smatra se da treba krenuti u stvaranje poslovnog inkubatora ako su ispunjeni slijedeći kriteriji za uspostavu inkubatora:

- a. postoji raspoloženje unutar lokalne uprave i šire zajednice (predanost lokalnih aktera) da podrže rad inkubatora,
- b. postoji razumjevanje unutar lokalne zajednice ili institucije koja osniva inkubator o suštini rada poslovnog inkubatora i mogućnost kreiranja dobrog menadžmenta u inkubatoru,
- c. postoji potreba (od strane poduzetnika, potencijalnih poduzetnika, neke od razvojnih institucija, lokalne zajednice) za takvim instrumentom lokalnog ekonomskog razvoja i jasno definisana politika uspostave,
- d. postoji pogodna infrastruktura ili se procjeni da vrijedi uložiti u fizičku infrastrukturu koja će služiti za inkubiranje biznisa,

Strategija razvoja BH inkubatora *- u područjima od zajedničkog interesa -*

- e. postoji opravdanost za novčanim ulaganjem (potrebno je odgovoriti na pitanje da li bi suma novca koja je potrebna za pripremu fizičke infrastrukture i rad inkubatora mogla da se utroši za finansiranje druge vrste podrške razvoju novih ili postojećih biznisa, a koja bi dala veći efekat).
- f. postoji li mogućnost finansijske održivosti inkubatora.

Kriteriji e i f se ispituju tek nakon što se kriteriji a-d ocjene pozitivnim. U posebnim slučajevima se mogu ispitati i ova dva kriterija paralelno sa ostalim.

Poslovni inkubator su ozbiljan i zahtjevan instrument podrške razvoju malih i srednjih poduzeća. Ukoliko želimo da rezultati rada inkubatora budu pozitivni, neophodno je ostvariti striktno preduslove prije njihovog osnivanja.

Inkubatori imaju veoma individualan stil i fokus (koji zavisi od lokalnog okruženja) te se taj kriterij posebno uzima u obzir, te se može i zanemariti klasična definicija inkubatora, a preporučiti neki od poznatih oblika inkubiranja.

Postojeći inkubatori u Bosni i Hercegovini imaju određene probleme u svom radu, bilo da su oni posljedica načina organizovanja, finansiranja, nepostojanja adekvatnih znanja i sl. Takva situacija je opredijelila predstavnike postojećih inkubatora da na Prvom susretu predstavnika BiH Inkubatora u Brčkom, februara 2006, donesu zaključak da se izradi Strategija razvoja poslovnih inkubatora u BiH u područjima od zajedničkog interesa za sve inkubatore i time osigura bolje okruženje i stvore uvjeti za bolji razvoj Poslovnih inkubatora. Taj zaključak u pismenoj formi predstavlja Memorandum o razumjevanju (MoR) kojeg su potpisali predstavnici zainteresovanih inkubatora u BiH: Mostar, Sarajevo, Prijedor, Zenica, Žepče, RPC Tuzla, BIT centar Tuzla, Brčko, NBR Modriča/Gradačac. Prvi susret/Konferenciju je organizovao Nezavisni biro za razvoj (NBR) iz Modriče.

Nakon potpisivanja MoR-u predstavnik Inkubatora Mostar gospodin Nedim Efica je napisao prvi nacrt Strategije. Kreiranje izrade drugog, trećeg i četvrtog nacrta je koordinirao NBR (uglavnom korištenjem elektronske pošte), a učestvovali su predstavnici svih 9 BH Inkubatora. Na Drugom susretu predstavnika BH Inkubatora koji je održan 16 i 17 novembra 2006 u Tuzli, usvojeni su zajednički pravci djelovanja (Strategija) i dogovorena je dalja saradnja na implementaciji Strategije. Koordinator implementacije Strategije tokom 2007 godine je bio Nezavisni biro za razvoj - NBR.

Prvo sveobuhvatno ažuriranje Strategije je urađeno krajem februara 2008 godine, a finalizirano na Trećem susretu BH Inkubatora održanom u Žepču 4 i 5 marta 2008 godine. Udruga poduzetnika Žepče je organizovala Susret. Udruženje BOSPER Tuzla i Udruženje LiNK Mostar su potpisivanjem pisma saglasnosti sa Memorandumom krajem februara 2008 pristupili mreži BH Inkubatora. Udruženje LiNK nastoji razviti koncept regionalnog inkubiranja biznisa u Hercegovini i predstavlja osnov poslovno savjetodavne podrške biznisima u Inkubatoru Mostar. Koordinator implementacije Strategije tokom 2008 godine je Udruga poduzetnika Žepče.

Ažuriranje Strategije, analiza urađenog u prethodnoj godini te formulisanje novih, konkretnih zadataka urađeno je ponovo na 4. konferenciji koja se održala u Mostaru u aprilu 2009. godine. Za koordinatora do naredne konferencije određen je LiNK Mostar. Tokom 2009. godine je došlo do formiranja novih inkubatora i njihovom uključivanju u mrežu, pa u momentu pred održavanje 5. Konferencija mreža broji 13 inkubatora (12+1) i Udruženje za poduzetništvo i posao LiNK.

Strategija razvoja BH inkubatora
- u područjima od zajedničkog interesa -

Peta Konferencija BH inkubatora se održala u Odžaku 7 i 8 aprila 2010 u organizaciji Nezavisnog biroa za razvoj. U toku pripreme i tokom Konferencije Strategija je ažurirana i usvojena. Koordinator implementacije Strategije u perioda 2010/2011 je Prijedorska asocijacija za ekonomski razvoj – PREDA. PREDA će na osnovu Strategije predlagati i inicirati implementacije aktivnosti koje će biti u skladu sa Strategijom, a kako je navedeno u poglavlju 6. Implementacija Strategije.

Cilj Strategije je da olakša zajedničko djelovanje BH inkubatora na rješavanju zajedničkih problema sa kojim se susreću u radu i daljem razvoju koncepta inkubiranja biznisa u područjima od zajedničkog interesa. Strategija se sastoji iz dva dijela (6 poglavlja). U prvom dijelu (1. i 2. poglavlje) je detaljno opisano i analizirano postojeće stanje 12+1 poslovnih inkubatora. U drugom dijelu (3, 4 i 5 poglavlje) je predstavljena zajednička vizija, SWOT analiza i strateška opredjeljenja – područja od zajedničkog interesa. Aktivnosti koje su planirane tokom 2010, sa nosiocima i rokovima implementacije su navedeni u dijelu 6.

Revizija implementacije i proširenje strateških opredjeljenja će se vršiti najmanje jednom godišnje na susretima predstavnika BiH inkubatora. Slijedeći susret (6.) je planiran u proljeće 2011. godine, a organizator je PREDA iz Prijedora.

2. ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA

2.1 Postojeći inkubatori u BiH

2.1.1 Brčko

Poslovni inkubator Brčko osnovan je Odlukom Vlade Brčko distrikta i nema svojstvo pravnog lica nego radi kao projekat Odjela za privredu Brčko Distrikta BiH. Upravljanje inkubatorom je u direktnoj funkciji ovog Odjela.

Finansiranje inkubatora se vrši iz budžeta Distrikta (neobavezno – ako se predvidi budžetom) Predviđeni prostor za inkubator obuhvata prostor površine od 125 m² i dvije hale ukupne površine 1.754,95 m². Do sada je renovirana i obnovljena zgrada površine oko 900 m² sa ukupno 7 prostora (5 prostora površine po 91 m² i dva prostora površine po 137 m²).

Inkubator nema direktno uposlenih nego mu potrebne funkcije obezbjeđuju uposleni u Odjelu za Privredu.

Usluge koje pruža inkubator su obezbjeđenje prostora i zajedničke prostorije te savjetodavne usluge koje pružaju uposleni u Odjelu za privredu.

Korisnici se biraju na osnovu prijave na Javni poziv. Bira ih komisija, a osnovni kriteriji su tržišna orijentacija poslovnog plana i predviđeni broj zaposlenih. Korisnici mogu biti ili fizička lica s obavezom registracije u roku tri mjeseca ili novoosnovana preduzeća, ne starija od godinu dana.

U 2009. godini korišteno je 7 prostora što je 100% iskorištenosti (samo su dva obavljali djelatnost u okviru inkubatora). Djelatnost korisnika su prerada metala, proizvodnja namještaja i obučarska.

Odgovorne osobe nisu u potpunosti zadovoljne efektima rada i smatraju da sistem rada treba izmjeniti, a da ne bi trebao biti upitan nastavak rada inkubatora.

Takođe smatraju da je sistem inkubiranja u današnjim uslovima pogodan instrument podrške mladim biznisima i da bi jačanje mreže PI BiH unaprijedilo rad postojećih i olakšalo formiranje novih poslovnih inkubatora.

Kontakt osobe: Pero Gudeljević, Amra Abadžić i Begzad Bešić, tel. 049-217-993, email: privreda@bdcentral.net (Pero G.), amraab@bdcentral.net i pronto@teol.net (Amra A.), adresa: Vlada BD, Bulevar mira 1, 76100 Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

2.1.2 Mostar

Osnivač Inkubatora je Grad Mostar. Nastao je kao rezultat programa koji je finansirala EU kroz projekat QIF – sredstva brzog djelovanja.

Inkubator nema samostalni pravni status i organizovan je kao samostalna služba unutar Odjela za ekonomiju Gradske uprave, iako ima prilično veliku samostalnost (Odbor za upravljanje projektom, pečat, žiro račun – podračun, direktora, ovlaštenje za raspolaganje sredstvima sa žiro računa). Početkom februara 2008 godine istekao je ugovor između Grada Mostara i Željeznica Federacije BiH¹. Nakon nuspjelih pokušaja da se ugovor produži, Gradsko vijeće je donijelo Odluku o formiranju Poduzetničke zone Mostar u kome je jedan objekat predviđen za Poslovni inkubator Mostar. Odluka je donešena još u septembru 2008. godine, ali još nije potpisan ugovor između Grada Mostara i LiNK-a koji bi, prema Odluci GV trebao da upravlja Poduzetničkom zonom. Trenutna situacija je takva da se skoro sa sigurnošću može tvrditi da se to neće ni desiti. Istom Odlukom (i Ugovorom) je predviđeno da Poslovnim inkubatorom Mostar operativno upravlja LiNK a upravljanje bi bilo putem Odbora koji bi

¹ Inkubator je smješten u prostorijama Željeznica FBiH i 5ogodišnji ugovor je istekao početkom februara

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

uključio predstavnike Grada Mostara, LiNK-a i Udruženja poduzetnika. Po tom Ugovoru Grad ustupa na korištenje LiNK-u svu imovinu Inkubatora i sva sredstva koja on ima, te sva potraživanja i obaveze. Uposleni bi svoj radno-pravni status regulisali u LiNK-u.

Osnovni problem koji je nastao iz ovakve situacije je taj što od početka 2008. godine nije mogao da bude primljen ni jedan korisnik (zbog nemogućnosti sklapanja ugovora jer je prijetila opasnost prisilnog iselenja), a korisnici su u toku 2008. godine napuštali inkubator prirodnom dinamikom, ali i iz straha da će morati u vrlo kratkom vremenu naći rješenje, pa je trenutno u inkubatoru ostalo samo 8 korisnika. Time je popunjenost sa uobičajenih 97% (zaključno sa 2007.) opala na 67% u 2008. odnosno na samo 36% u 2009.godini. Isto stanje je i u 2010.godini.

Ukoliko se potpiše spomenuti Ugovor očekivati je da će Poslovni inkubator moći preseliti na novu lokaciju za otprilike 8 do 10 mjeseci. Pored sadašnjih sadržaja u novom prostoru bi se mogle organizovati i proizvodne aktivnosti.

Finansiranje uspostave Inkubatora Mostar je je iz sredstava EC (oko 90%) i sredstava Grada (oko 10%). Finansiranje rada inkubatora je od vlastitih prihoda i budžeta Grada. Iz budžeta se finansiraju plate uposlenih i jedan dio fizičkog obezbjeđenja. Ovaj Inkubator ne može biti samoodrživ, prije svega radi relativno male veličine prostora koji se daje na korištenje.

Uposlene su dvije osobe: direktor (VSS) i tehnički sekretar (SSS). Potpuno dovoljno za pokrivanje "hardverske" funkcije inkubatora. Za pružanje konsalting usluga postoji potreba za jačim timom koga je nemoguće formirati iz dva razloga:

- takav tim bi bio nedovoljno iskorišten
- nedostatak finansijskih sredstava

Ovako opremljen Inkubator može da pruži korisnicima određene savjetodavne usluge kao što je analiza poslovnih planova i pomoć pri izradi tih planova, upute oko procesa registracije, organizuje neke vrste edukacija (ukoliko to žele korisnici), propagira korisnike kroz zajedničku propagandu.

Inkubator nema mogućnost samostalnog finansiranja programa korisnika, ali postoji sporazum sa Udruženjem LINK čime je korisnicima omogućeno korištenje kreditnog garantnog fonda Udruženja.

Od februara 2003 godine do sada (odnosno kraja 2007.godine) je potpisano 66 ugovora sa korisnicima. Od ukupnog broja potpisanih ugovora, 14 je potpisano sa već registrovanim pravnim subjektima, a 52 sa fizičkim licima. Od ukupnog broja fizičkih lica, 9 nije ni registrovalo svoju djelatnost. Ostalih 43 su registrovali i nastavili rad u Poslovnom inkubatoru. Trenutno je u inkubatoru ostalo samo 8 korisnika koji uspješno rade i ocjenjujemo da će tako nastaviti i nakon napuštanja inkubatora.

Struktura korisnika koji nisu bili registrovani pri prijemu, a napustili su inkubator je slijedeća:

- nisu registrovali zamišljeno	9 korisnika
- registrovani, ali nisu bili uspješni	11 korisnika
- registrovani, uspješni, napustili prije isteka ugovora	13 korisnika
- uspješni, napustili nakon isteka ugovora	10 korisnika

Od 14 korisnika koji su kao registrovane firme ušle u inkubator, tri su prestale sa radom, a ostalih 11 i dalje posluju, manje-više uspješno.

Oni koji su napustili inkubator (uspješni) otišli su u druge prostore i to jedan dio u vlastite, a jedan dio u iznajmljene. Kod većine se ukazala potreba za većim prostorom. Neuspješni koji su napustili Inkubator su prekinuli svoje biznise.

Problemi sa kojima se susreće ovaj inkubator mogu se definisati na slijedeći način:

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

- kratak period na koji je dobijen prostor za ovu namjenu (5 godina) što nas je opredijelilo da i period korištenja inkubatora bude kratak (2,5 godina). Ovaj period mora biti duži.
- neozbiljan odnos osnivača prema Inkubatoru što kao rezultat ima nedefinisanu budućnost i samim tim umanjenu aktivnost na poboljšanju funkcionisanja
- nemogućnost formiranja kvalitetne poslovno-savjetodavne službe (skupo za ovu veličinu inkubatora)
- pojava da neki korisnici zakasne sa plaćanjem svojih obaveza što za posljedicu može imati problem izmirenja obaveza prema dobavljačima (telefon, internet, struja, komunalije i sl.)

Ova iskustva trebaju biti obrađeni u Strategiji na način da se predlože rješenja koja neće dovesti do pojave ovih problema u drugim inkubatorima.

Prema projektu "Uspostavljanje regionalnog poduzetničkog centra Hercegovina" kojeg implementira LiNK Mostar, ovaj inkubator bi trebao biti uključen u mrežu inkubatora zajedno sa Trebinjem i Jablanicom.

Kontakt osoba: Nedim Efica, tel: 036-551-525, inkubator.mostar@bih.net.ba , adresa: Trg Ivana Krndelja br.1 Mostar

2.1.2.1 Udruženje LiNK

Udruženje za poduzetništvo i posao LiNK osnovano je 2001. godine uz podršku projekta talijanske NVO COSPE. Stoga je u ovom Udruženju, od samog početka apliciran model rada po uzoru na napredna europska udruženja za razvoj poduzetništva. Danas je LiNK stabilna, samoodrživa i profesionalno respektabilna organizacija koja posjeduje vlastit prostor za rad u centru Mostara.

Osnovni cilj djelovanja Udruženja je podržati razvoj i osnivanje proizvodnih i kvalificiranih uslužnih djelatnosti na području Hercegovine. Ono udružuje privatne poduzetnike, kao i druge građane koji imaju namjeru započeti ili unaprijediti svoj posao/business. Trenutno Udruženje broji preko 270 članova od koji je najveći broj samostalnih poduzetnika, mikro i malih poduzeća.

Centar usluga Udruženja LiNK je tehnička jedinica Udruženja, koja radi na razvoju **usluga** za poduzeća sa područja Hercegovine, kao i za osobe koje namjeravaju pokrenuti privatni posao-business. U strukturi Centra usluga su četiri odijela: Regionalni poduzetnički centar (RPC), Regionalni garantni fond (RGF), Odjel za projekte i Administrativni odjel. U Centru usluga radi ukupno 10 osoba, među kojima su i kvalificirani savjetnici koji su završili obuke u BiH i inostranstvu, a stečeno znanje i stručne kompetencije kontinuirano nadograđuju. Pri implementaciji projekata i usluga Centar saraduje po potrebi sa spoljnim saradnicima-konsultantima.

Regionalni poduzetnički centar u Hercegovini - RPC

Projekat uspostave RPC-a finansiran je sredstvima Europske unije i trajao je od oktobra 2007. do decembra 2009. godine. Implementator projekta je Udruženje LiNK Mostar, a partneri su općine Trebinje i Jablanica. Saradnici na projektu su bili i Grad Mostar (Poslovni inkubator) i italijanska NVO COSPE. Krajnji cilj projekta je dalje unapređenje postojećih i osnivanje novih instrumenata za razvoj malih i srednjih poduzeća. Kroz projekat su osnovani poslovni inkubatori u Trebinju i Jablanici, a postojeći Garantni fond Udruženja LiNK je prerastao u Regionalni kreditno garantni fond.

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

Regionalni poduzetnički centar u Hercegovini osnovan je kao zaseban odjel u okviru Udruženja za poduzetništvo i posao LiNK i zamišljen je kao regionalna savjetodavna služba. U adaptaciju i opremanje RPC-a uloženo je 73.000 KM, a u njemu trenutno rade dvije osobe. Aktivnosti RPC-a su definirane na pravcu uklanjanja prepreka koje su i bile ideja vodilja za formiranje RPC, a to su:

1. Analiza poslovne ideje zajedno sa potencijalnim ili aktivnim poduzetnikom.
2. Organizacija obuke poduzetnika po pitanju menadžmenta MSP, a kao poseban segment organizacija obuke za mlade koji žele postati poduzetnici. Ovdje je posebno bitno naglasiti postojanje projekta "Vaučer šema" kojeg realizira REDAH, a koji nudi besplatne ili subvencionirane obuke za poduzetnike.
3. Pomoć pri registraciji i organizaciji privrednog subjekta (zakonski oblici registracije, akti, pravne olakšice uz posredovanje stručnjaka kod zaključivanja i izrade statuta, pravilnika, ugovora i sl.).
4. Pomagati postojećim poslovnim inkubatorima u njihovom razvoju na osnovu primjera dobre prakse i stečenog iskustva.
5. Biti u stalnom kontaktu sa korisnicima inkubatora, pratiti njihov razvoj i na osnovu uočenih potreba poduzimati aktivnosti.
6. Analizirati potrebe za finasijskim sredstvima pojedinih poduzetnika i na osnovu analize davati preporuke Regionalno garantom fondu za kreditiranje.
7. Promocija firmi (putem web stranice, brošura i dr.).
8. Pomoć pri apliciranju za poticajna sredstva domaćih i stranih donatora.
9. Rješavanje nekih konkretnih poslovnih i tehničkih problema u preduzećima.
10. Organiziranje studijskih posjeta i poslovnih susreta kao i posjeta sajmovima.
11. Uvezivanje sa domaćim i stranim poslovnim partnerima - eventualno formiranje klastera.
12. Stimulisati opštine koje to nemaju da priđu izgradnji i jačanju poslovne infrastrukture (inkubatori, poduzetničke zone, razvojni centri i sl.).
13. Pružati pomoć opštinama (i drugim nivoima vlasti) u definiranju i realizaciji projekata kojim se jača poslovna infrastruktura.
14. Povremeno vršiti anketiranje reprezentativne grupe poduzetnika iz regije i evidentirati probleme s kojim se susreću po pitanju zakonske regulative i administrativnih procedura. Putem zastupnika u zakonodavnim tijelima pokušati popravljati loša zakonska rješenja.
15. Pomoć ostalim odjelima LiNK-a na razvoju Poduzetničke zone Mostar.

Poseban segment djelovanja RPC treba biti stvaranje Regionalne poduzetničke mreže koja predstavlja skup poduzetnika, organizacija i građana koji rade zajedno kako bi osigurali da poduzetnik dobije podršku koju treba, otpočne svoj posao i razvija se. Ova mreža okuplja sve zainteresovane za razvoj poduzetništva kao što su: organi vlasti, agencije za razvoj poduzetništva (vladine i nevladine), poduzetnici, udruženja koja se bave ovom problematikom, univerziteta, banke, fondovi.

Regionalni garancijski fond (u daljnjem tekstu RGF) ili garancijska šema zapošljava tri osobe i značajno je doprinio prepoznatljivosti Udruženja LiNK. Osnovan je 2004. u okviru projekta sa talijanskom NVO COSPE. RGF ima za cilj da svojim fondom osigurava svojim članovima garancije za zajmove, koje žele da uzmu u banci koja je potpisnik sporazuma. Udruženje ima na raspolaganju revolving kreditni fond od 4.000.000 KM² koji dolazi iz

² Vlastita sredstva LiNKa su 1.000.000 KM, UnicreditBank D.D. je multiplicirala fond

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

projekta sa talijanskom NVO COSPE, talijanskom NVO CISP, te iz ulaganja Grada Mostara i Hercegovačko-neretvanskog kantona.

U okviru RGF-a Udruženja LiNK uspostavljene su četiri kreditne linije:

- „Mala privreda“ u ekonomskoj regiji Hercegovina sa max. iznosom od 50.000 KM,
- „Kreditna linija za poduzetništvo mladih“ koja pokriva područje tri ekonomske regije: Hercegovine, centralna Bosna i Hercegovina i sjeverozapadna Bosna i Hercegovina. Maksimalni iznos za ovu kreditnu liniju je 30.000 KM,
- „Kreditna linija za poduzetnike Grada Mostara“ koja ima povoljnije uslove kreditiranja zahvaljujući subvencioniranju kamata od strane Grada Mostara u iznosu od 3,5%,
- „Kreditna linija za poduzetnike HNK/Ž“ koja također ima subvencioniranje kamate za poduzetnike sa područja HNK/Ž u iznosu od 3,99%.

Sve linije podržavaju proizvodne i kvalifikovane uslužne djelatnosti.

Rezultati koje je RGF ostvario do marta 2010. su sljedeći: 195 izdatih garancija, garantovano za 5.159.250 KM kredita (iznos garancije 50%), 738 radnih mjesta je podržano, a 359 novokreirano.

Kontakt osobe Udruženja LiNK:

Tomislav Majic (predsjednik), email: tomislav@linkmostar.org,

Meliha Gekić (rukovodilac Regionalnog garantnog fonda), email: meliha@linkmostar.org,

Velibor Sudar (rukovodilac Regionalnog poduzetničkog centra), email:

velibor@linkmostar.org,

Adresa: Bulevar narodne revolucije 55a, tel. 036 580 151, email: link.center@linkmostar.org

2.1.3 Modriča/Gradačac

NBR Modriča upravlja s dva inkubaciona centra i to u Modriči i Šamcu. Osnivač inkubatora je Nezavisni biro za razvoj (NBR). Inkubatori nemaju svojstvo pravnog lica nego posluju kao odjeli NBR, pa je i upravljanje inkubatorima na nivou NBR.

Imaju korektnu partnersku saradnju s opštinskim organima u smislu finansiranja adaptacije objekata za PI i povremeno finansiranje kratkoročnih projekata ili aktivnosti inkubatora.

Finansiranje rada inkubatora vrši se putem NBR od prihoda od korisnika, konsultantskih usluga, povremeno od opština i od grant sredstava iz projekata od stranih i domaćih donatora.

Inkubacioni centar smješten je u Tarevcima na dvije lokacije jedinice sa ukupnim korisnim prostorom od 1.610 m². Opština Bosanski Šamac je, za potrebe inkubacionog centra u Šamcu, dala objekat na neodređeno vrijeme, ukupne površine oko 1.000 m², od čega oko 380 skladišnog i 620 m² proizvodnog prostora. Pored ovih, NBR ima u vlasništvu i 3 neadaptirana objekta površine 235 m² u Modriči/Tarevci. NBR je upravljao i inkubacionim centrom u Gradačcu, kojim, od 31.12.2008. godine, upravlja Općina Gradačac.

Za potrebe ovih inkubatora rade 3 zaposlenika NBR uz ostale poslove u NBR.

Usluge koje inkubatori pružaju korisnicima su sljedeće:

- a) Prostorne i administrativno –tehničke usluge,
- b) Obezbjedenje usluga restorana za prehranu zaposlenika (servis pruža firma- korisnik Inkubatora), te zajedničke čajne kuhinje,
- c) Poslovna podrška i edukacija (u skladu sa kadrovskim i materijalnim mogućnostima) ,
- d) Pronalaženje slobodnog kapitala i poslovno povezivanje
- e) Obezbjedenje dodatnih prostorija za proširenje proizvodnih kapaciteta korisnika koji imaju brži rast....

Strategija razvoja BH inkubatora *- u područjima od zajedničkog interesa -*

Uslovi za prijem korisnika su poznavanje posla kojim se želi baviti, inovatoreki rad, jasan poslovni plan, broj zaposlenih na početku i perspektiva povećanja broja.

Korisnici se primaju na osnovu javnog poziva, bodovanja traženih parametarai neposrednog intervjua.

Dosadašnja i trenutna ulaganja

Za uspostavu, inkubacionog centra Gradačac, kojim je do 31.12.2008. upravljao NBR, posebnu zahvalnost zaslužuju: Vlada Federacije BiH 136.000 KM, dobrovoljni rad građana, UNHCR, merhamet 200.000 KM, Evropske unije preko 65.000 KM, te niz manjih donacija. Posebno, značajna ulaganja u visini od preko 1 milion KM od čega je, preko NBR-a, investirano cca 300.000,00 KM. Iz ukupnih sredstava: izvršena je rekonstrukcija i adaptacija objekta, nabavka opreme, sušare i hladnjača potrebnih za rad proizvodno-marketinške grupe (PMG ViP) Gradačac (Zadruga za voće i povrće).

Opština Modriča je za potrebe inkubacione jedinice u Tarevcima izdvojila 6 objekata i zemljište (vlasništvo NBR-a, gruntovno i katastarski). U inkubacionu centar je uloženo preko 400.000 KM (Vlada FBiH, Evropska Unija -EUQIF, USAID, Vlada RS, vlade: Tuzlanskog, Sarajevskog i ZE-DO kantona).

Tokom 2008. i dijela 2009. godine izgrađen je novi objekat sa 408,30 m² koji je namijenjen za firme koje se bave inovativnim ili proizvodnjama sa većom dodanom vrijednošću. Sredstva, u visini od cca 330.000,00 KM, za izgradnju ovog objekta obezbijedili su: Evropska unija, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo, Ministarstvo za raseljene osobe i izbjeglice F BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, SPARK Holandija, Opština Modriča i drugi.

U martu 2008 okončani su radovi i ulaganje u sistem centralnog grijanja u prostor u Šamcu. Dva korisnika Centra su useljena očekuje se ustupanje još jednog poslovnog prostora veličine 25 m².

Dosadašnji rezultati

U inkubacionom centru Gradačac, zaključno sa 31.12.2008, radilo je 11 firmi sa 130-150 zaposlenih. Djelatnosti kojima se bave su proizvodnja: tepiha, betonske galanterije i uređenje komunalne infrastrukture, tekstilnih odjevnih predmeta, bravarske, limarske galanterije, grafičkog materijala, hemijskih sredstava za održavanje automobila, prehrambenih artikala od voća i povrća. Od uslužnih djelatnosti zastupljene su elektro, bravarske i limarske. Ovaj centar nije više u sastavu NBR-a nego njime upravlja opština Gradačac.

U inkubacionom centru Modriča /Tarevci radi 11 firmi sa oko 200 zaposlenih, sada i tokom 2009.godine. Djelatnosti kojima se bave su: proizvodnja gornjih dijelova obuće, odjevnih predmeta sa specijaliziranom proizvodnjom odjeće za službe obezbjeđenja, promet i montaža kompjuterske opreme i programa, montaža mašina za proizvodnju PVC stolarije, prijem i distribucija mlijeka, promet i automobilima i rezervnim dijelovima. U prostorima su smještene i dvije zadruge: zanatska i zemljoradnička. U sklopu objekta je i restoran društvene ishrane zatvorenog tipa - samo za zaposlenike Inkubatora.

Po okončanju radova, na instalacijama grijanja, izradi termo izolacije i fasade objekta, te tehničkog prijema, u novi objekat biće useljene 3 firme.

Kontakt osoba: Enver Sarvan, telefon: 053 / 820 – 515, fax: 053-810-952,

GSM; 062 – 335 - 789 PITcentar.nbr@gmail.com, Web: www.nbrudruzenje.org

Adresa: Tarevci bb, 74480 Modriča, Bosna i Hercegovina

2.1.4 Prijedor

Tokom maja 2005. godine urađen je projekat Osnivanja preduzetničkog inkubatora "Prijedor", na području napuštene kasarne u naselju "Palančište". Inkubator je osnovala Opština Prijedor a implementaciju projekta uradila Agencija za ekonomski razvoj opštine

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

Prijedor PREDA-PD (u daljem tekstu Agencija PREDA-PD). Posebnim sporazumom su definisane međusobne obaveze Opštine Prijedor i Agencije PREDA-PD za realizaciju poslovanja PI 'Prijedor'.

Osnovni koncept Preduzetničkog inkubatora "Prijedor" je da novoosnovane proizvodne firme borave u prostoru Inkubatora u periodu do 5 godina. U tom periodu podršku/obuke, kontakti, pristup garancijskim fondovima i dr. će pružiti Opština Prijedor, Agencija PREDA-PD, poslovna udruženja u saradnji sa drugim zainteresovanim subjektima. Nakon isteka navedenog perioda, predviđa se prelazak ovih firmi u komunalno uređeno industrijske zone, a u Inkubator ulazak novih firmi.

Prva faza osnivanja Inkubatora je finansirana od strane italijanskog programa SEENET, a njegova implementacija je počela u septembru 2005. godine, a završena u julu 2006. godine. Završetkom prve faze Preduzetnički inkubator "Prijedor" je imao 5 poslovnih prostora, kancelariju menadžera i salu za sastanke, ukupne površine od 583 m². Inkubator se nalazi 2 km od grada na putu Prijedor - Kozarska Dubica.

Krajem juna 2009.godine je uspješno završena II faza projekta „Razvoj Preduzetničkog inkubatora Prijedor“. Projekat je obuhvatao rekonstrukciju dva postojeća objekta u krugu Preduzetničkog inkubatora "Prijedor", čime je adaptirano 5 poslovnih prostora ukupne površine 688 m², spajanje objekata na vodovodnu, kanalizacionu i telefonsku mrežu, montažu trafo stanice MBTS 630kVA i izgradnju saobraćajne infrastrukture kružnog toka u krugu PI "Prijedor". Projekat je podrazumjevao izbor korisnika- start up Inkubatora, promociju i podršku u njihovom radu. Projekat je finansijski podržan od strane Delegacije Evropske komisije u BiH i Opštine Prijedor.

Agencija PREDA-PD je preuzela finansiranje tekućih troškova rada inkubatora uz podršku opštine Prijedor (finansiranje troškova struje, telefona, interneta, plate zaposlenih u inkubatoru, komunalije i sl.). Visina mjesečne zakupnine u prvoj godini korištenja poslovnih prostora je 2.50 KM/m².

PI "Prijedor" zapošljava jednog koordinatora i 4 portira. Koordinator prati rad inkubiranih preduzeća, vodi računa o održavanju objekta, poštovanju ugovora od strane korisnika, vodi promociju inkubatora (prezentovanje rezultata, traženje novih korisnika, odgovara za prihode inkubatora te o svom radu redovno podnosi izvještaje opštinskoj upravi).

Inkubator svojim korisnicima pruža sledeće usluge:

- pružanje savjetodavnih besplatnih usluga prilikom pisanja biznis plana i kompletiranja dokumentacije za apliciranje kod finansijskih institucija.
- organizovanje edukativnih seminara iz raznih oblasti (poslovnog planiranja, marketinga, finansija, menadžmenta kvaliteta, menadžmenta malih preduzeća, i ostalih aktuelnih tema usko vezanih za djelatnost kojom se bave).
- usluge promocije preduzeća (Besplatna izrada reklamnih tabli, kreiranje zaštitnog znaka preduzeća, izrada vizit karti, prezentacija na internet sajtu Preduzetničkog inkubatora "Prijedor", besplatno kreiranje i izrada promotivnih brošura za inkubirana preduzeća)
- administrativne usluge
- usluge fizičkog obezbeđenja objekata
- usluge iznajmljivanja proizvodnih prostora po znatno povoljnijoj cijeni od tržišne cijene.

Prijem korisnika vrši se na osnovu javnog konkursa, a na konkurs mogu da konkurišu fizička lica koja namjeravaju pokrenuti vlastiti biznis, firme ne starije od tri godine, kprebivalište u Prijedoru ili bližim okolnim opštinama. Važan faktor kod odluke o prijemu je i djelatnost

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

firme (izbjegava se trgovina, ugostiteljstvo i prehrambena proizvodnja). Kandidati podnose prijavni obrazac i poslovni plan, a konačnu odluku o prijemu vrši posebna komisija.

Agencija PREDA-PD je u proteklom periodu organizovala niz seminara za korisnike Inkubatora a u cilju jačanja njihovih kapaciteta. U periodu boravka firmi u PI "Prijedor", koordinator, osoblje Agencije PREDA-PD i opštine Prijedor su nastavile sa kontinuiranom saradnjom sa pomenutim preduzećima, te organizovanjem/pružanjem obuka, radu na povezivanju inkubiranih firmi sa potencijalnim poslovnim pratnerima, obezbeđenje pristupa sredstvima "Fonadcije za razvoj opštine Prijedor". Preduzeća korisnici poslovnih prostora PI "Prijedor" imaju prioritet prilikom dodjele novčanih sredstava kod "Fonadcije za razvoj opštine Prijedor".

Trenutno u inkubatoru, svoju djelatnost obavlja 7 START-UP firmi sa 41 zaposlenim radnikom u 1.271m² poslovnog prostora. Procenat popunjenosti je 77%.

U narednom periodu planira se realizacija treće faze razvoja Preduzetničkog inkubatora "Prijedor" gdje bi osposobili dodatnih 1.000m² poslovnog prostora.

Kontakt osoba:

Branislav Vujasin (koordinator Inkubatora), tel/fax 052/323-183,

e-mail: office@piprijedor.com , Web: www.piprijedor.com,

Preduzetnički inkubator "Prijedor" Palančište bb , 79101 Prijedor ;

2.1.5 Sarajevo

Poslovni inkubator Sarajevo je projekat Regionalne razvojne agencije SERDA koja je registrovana kao društvo ograničene odgovornosti. Inkubatorom rukovodi direktno SERDA kao svojim projektom.

Rad inkubatora finansira se od naknade korisnika i iz ostalih sredstava SERDA.

Savjetodavne usluge za korisnike obavljaju eksterne organizacije. Trenutno je u inkubatoru smješteno 22 kompanije sa 105 uposlenih. Osnovna djelatnost korisnika je IT, telekomunikacijske usluge, Finansijsko posredovanje, edukacija i sl.

SERDA Poslovni inkubator u početku je raspolagao sa 2000 m², a tokom 2009. i 2010. godine došlo je do smanjenja raspoloživog prostora koji sada iznosi oko 1200 m². U sklopu Inkubatora se nalazi i Edukativni centar koji raspolaže sa IT salom, konferencijskom salom, učionicom i holom koji može primiti cca. 100 ljudi. Na projektu je pored projekt menadžera angažovan i finansijski asistent.

Dosadašnja i trenutna ulaganja

Ukupna vrijednost projekta je 1.345.611 KM, od čega je iz fonda SERDA izdvojeno 224.920,45 KM. Partneri u projektu su Ured za saradnju sa Balkanom Španske vlade (929.019,25 KM), Opština Barcelona (132.996,44 KM) i Barcelona Activa (58.674,9 KM).

Kontakt osoba: Slaviša Čeranić, tel. 033-703-546, slavisa@serda.ba, Hamdije Čemerlića br. 2/XI, 71000 Sarajevo

Web: www.serda.ba

2.1.6 Tuzla

Na području općine Tuzla djeluju dva poslovna inkubatora: Razvojno poslovni centar Tuzla-Inkubator Lipnica i Inkubator BIT Centra. Pored njih, na području općine djeluje u Udruženje BOSPER koje predstavlja dobar primjer inkubiranja biznisa u poljoprivredi (mada u svom nazivu nema odrednicu inkubator).

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

2.1.6.1 RPC Tuzla – Inkubator Lipnica³

Slijedeći politiku unaprijeđenja ekonomskog razvoja Tuzle, posebno na polju poboljšanja klime za razvoj malih i srednjih preduzeća, Općina Tuzla je u oktobru 2003. godine izradila Projekat osnivanja RPC Tuzla - Inkubator "Lipnica" d.o.o. u prostoru bivšeg rudnika Lipnica. Osnovni cilj projekta je bolja podrška novim i postojećim preduzećima za ubrzan razvoj poduzetništva, kreiranje novih radnih mjesta, rješavanje problema viška radne snage, obnova i dalja upotreba postojećih objekata, unaprijeđenje infrastrukture, ali i kreiranje imidža zajednice kao centra za inovacije i poduzetništvo.

U okviru svoje djelatnosti, gdje se prvenstveno podrazumijeva stvaranje povoljnog lokalnog okruženja u kome privredni subjekti djeluju, RPC obezbjeđuje poslovne prostore i sve infrastrukturne priključke do objekata u kojima poduzetnici obavljaju svoju djelatnost.

Pored toga što RPC Tuzla nudi poduzetnicima poslovne prostore pod veoma povoljnim uslovima, Uprava Društva pruža čitav niz usluga koje se odnose na davanje kvalitetnih poslovnih savjeta, pomoć i upućivanje kod postupka registracije preduzeća, praćenja i poštivanja zakona i propisa, podrška unapređenja tržišnog učešća i marketinga, nastupa na sajmovima, a sve u cilju smanjenja troškova kod pokretanja proizvodnje čime se znatno utiče na smanjenje rizika od propadanja novonastalih poslovnih subjekata kao i rast postojećih subjekata.

Uprava Društva također za poduzetnike unutar Centra organizuje seminare i prezentacije iz oblasti kreditiranja i osiguranja, učestvuje na izradi pojedinačnih programa i aplikacija za dodjelu podsticajnih sredstava. U RPC-u su obezbijeđene i zajedničke prostorije za sastanke sa poduzetnicima, pristup internetu, čuvarska služba koja u kontinuitetu obezbjeđuje prostor kompleksa, parking prostor kao i usluge fotokopiranja i korištenja faksa.

RPC raspolaže sa resursima koji se mogu iskazati kroz 29 (dvadeset devet) izgrađenih građevinskih objekata namijenjenih za poduzetničku djelatnost, površine cca 10.000 m², i 158.770 m² zemljišta.

U 2004. godini u RPC Tuzla - Inkubator "Lipnica" d.o.o. je bilo smješteno 15 (petnaest) privrednih subjekata u kojima je bilo uposleno 52 (pedeset dva) radnika.

Po završetku poslovne 2009. godine u RPC-u je smješteno 29 (dvadeset devet) privrednih subjekata u kojima je uposleno 266 (dvije stotine šezdeset i šest) radnika. Ovdje je svakako potrebno istaći da je od ukupnog broja uposlenih 35 % radnika uposleno iz Lipnice.

Važno je istaknuti podatak da je u dosadašnjem periodu među korisnicima usluga Centra bilo 40% preduzeća koja su prvi put registrovana i započela svoje poslovanje (start-up preduzeća). Ovakvi rezultati svakako ukazuju na pozitivan trend u razvoju RPC Tuzla - Inkubator "Lipnica" d.o.o..

Infrastruktura koja se daje na raspolaganje korisnicima i uslovi korištenja

Poslovni inkubator čine prostorije za menadžment, zajedničke prostorije i prostorije koje se daju na korištenje novoformiranim i postojećim preduzećima koja prema kriterijima mogu koristiti poslovne prostore RPC-a. Od ukupne površine objekata i zemljišta RPC „Lipnica“, na korištenje poduzetnicima u 2009. godini bilo je namijenjeno 3.054,50 m² za inkubiranje biznisa kao i 5.632 m² radnog prostora za postojeće firme.

Dosadašnja i trenutna ulaganja

Dosadašnja ulaganja u prostor RPC Tuzla – Inkubator Lipnica iznose preko 550.000 KM. Većinu sredstava je obezbijedila Općina Tuzla. Rudnik Kreka značajno podržava ovaj projekat ali je njihov udio teže novčano prikazati (potrebna je šira analiza). Sredstva u iznosu

³ Podaci preuzeti iz Poslovnog plana Centra rađenog u aprilu 2005 godine.

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

od oko 190.000 KM planirana za sanaciju i rekonstrukciju kotlovnice u 2008. godini su u potpunosti realizovana.

U 2009. godini angažovana su sredstva u iznosu od 180.000,00 KM na realizaciji Prve faze sanacije i rekonstrukcije primarne toplovodne mreže na projektu toplifikacije RPC-a. Kao rezultat ovakve aktivnosti stvorene su mogućnosti za proizvodnju i distribuciju toplotne energije u šest poslovnih objekata i pripadajućih 3.200 m² prostora.

Dosadašnji rezultati

U prostoru koji se iznajmljuje biznisima do sada je bilo maksimalno prisutno 31 preduzeće sa ukupno 269 uposlenih radnika u 2009. godini. U prostoru inkubatora je smješteno 17 poduzeća koja zaposljavaju 135 radnika. U radnom prostoru, koji se iznajmljuje postojećim firmama, smješteno je 14 preduzeća koja zapošljavaju 134 radnika..

Kontakt osoba: Muris Nišić, tel. 035-806-371, Proleterskih brigada 60, 75213 Lipnica, e-mail: rpc-ink@bih.net.ba, www.rpctuzla.ba

2.1.6.2 BIT Centar

(Nije dostavio ažurirane podatke. Dole navedeno se odnosi na stanje 2008/09.)

Operativna faza BIT Centra počela je sa radom 18.10.2005. godine, nakon godinu dana priprema uključujući i rekonstrukciju zgrade BIT Centra. Projekat BIT Centra pokrenut je od strane četiri partnera: Općine Tuzla, Univerziteta u Tuzli kao lokalnih partnera ,a sa norveške strane partneri su SIVA i SINTEF.

BIT Centar je mjesto za razvoj kompanija iz polja Informaciono – komunikacionih tehnologija (IKT). Tri su tipa kompanija / projekata u BIT Centru, a to su:

- „Razvoj ideje“ (projekti),
- „start – up“ kompanije i,
- kompanije sa potencijalom rasta i razvoja, i u ovom trenutku većina njih su start – up kompanije.

BIT Centar Tuzla ima nekoliko komponenata i to:

- IKT Inkubator
- IKT Trening Centar
- IKT Istraživački Centar

Svrha inkubatora je da asistira i ubrza proces razvoja kompanija lociranih u BIT Centru Tuzla. Ovaj cilj može postići obskrbljivanjem kompanija sa potrebnim uslugama, treninzima, infrastrukturom i drugom neophodnom podrškom, a sve u cilju kreiranja finansijski stabilnih kompanija s visokim potencijalom za rast i razvoj.

Pored poslovnog inkubatora sa fokusom na informacione – komunikacione tehnologije i u BIT Centru osnovan je i Trening centar za obuku poduzetnika na polju IKT-a. Pored ovih aktivnosti intezivno se radi na osnivanju istraživačkog centra. BIT Center Tuzla stvorio je idealan ambijent i podršku za kompanije iz polja IKT, kako za one koje su tek u fazi razvoja, tako i one s iskustvom. Inkubator nudi:

- fiansijske, administrativne i upravljačke usluge podrške,
- poslovni razvoj
- trening
- kancelarijski prostor , kao i zajedničke prostorije uključujući salu za sastanke, recepciju, info desk i kafeteriju.
- tehničku podršku kao što su internet konekcija, štampači, kopir aparati i sl.

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

U dvije zgrade sa oko 1,500 m², pored osim kancelarijskog prostora sa savremenom opremom Centar pruža i stručne usluge: poslovni konsalting, poslovni treninzi, poslovno povezivanje, transfer znanja i tehnologija, mogućnost apliciranja na početni SEED kapital, finansijske, marketinške, računovodstvene i pravne usluge.

Pojedinci, iz oblasti informaciono – komunikacionih tehnologija, koji imaju ideju ili projekat, ljudi koji su tek osnovali svoju firmu ili oni koji imaju razvijenu firmu, ali žele da prošire tržište mogu aplicirati u BIT Centar.

BIT Centar saraduje sa Univerzitetom u Tuzli, posebno Elektrotehničkim fakultetom, na izgradnji i selekciji najboljih kadrova iz oblasti informaciono – komunikacionih tehnologija, ohrabrivanju na start up poslovnim projektima, njihovom poslovnim treningu i podršci putem SEED Capital fonda. BIT Centar je posredovao i u opremanju specijalne laboratorije za tehnike mikrokontrolera i obrazovanju i treningu studenata na stvaranju i proizvodnji mikrokontrolera (investicija vrijedna 50,000 KM). BIT Centar radi na uključivanju studenata i nastavnika drugih fakulteta Univerziteta u Tuzli

Glavni cilj

Cilj BIT Centra je da omogući mladim perspektivnim stručnjacima i poduzetnicima iz oblasti IKT da uspostave i razviju svoj posao, da se podrži razvoj putem SEED kapital fonda, te da se putem Training Center pruže ključne usluge poslovnog savjetovanja, poslovnog povezivanja, transfera znanja i tehnologija i poslovnih treninga podrži poslovni razvoj firme.

Glavni ciljevi BIT Centar projekta su definirani u Memorandumu o razumjevanju potpisanom između Općine Tuzla i Ministarstva inostranih poslova Kraljevine Norveške 23. septembra 2004 godine (paragraf 2 i 3) - citat:

- 1. Cilj ovog projekta je pomoći stvaranje pogodnog ambijenta i mreže znanja za pokretanje biznisa, te razvoj i primjenu informaciono komunikacionih tehnologija u Tuzlanskoj regiji.*
- 2. Osnovni cilj projekta je uspostaviti održiv i tržišno orjentisan Centar novih tehnologija i Poslovni inkubator sa fokusom na poduzetnike u oblasti informaciono – komunikacionih tehnologija putem pružanja pomoći za osnivanje preduzeća, olakšavanje kontaktiranja sa srodnim međunarodnim preduzećima te pristupa stranim tržištima.*

Međutim, operativni ciljevi su ambiciozniji, u vezi budućeg rasta i ekspanzije kao i broja radnih mjesta nastalih kao rezultat BIT Centar projekta. Ovi ciljevi nisu kvantificirani, ali ambicija UO jeste da udupla broj zaposlenih u mladim kompanijama svake godine sve dok se ne kreira prepoznatljiv dinamičan ambijent od 200 – 300 ljudi u IKT kompanijama.

Kompanije osnovane i razvijene, uz pomoć premisa i usluga BIT Centra su kreirale nova radna mjesta, u periodu od otvaranja u BIT Centra je boravilo 31 kompanija i 148 mladih visokoobrazovanih ljudi. Danas, u ovom trenutku u BIT Centru je 15 kompanija i 1 projekat te 78 uposlenih. Plan je da se osigura još 15 radnih mjesta u mjesecima koji dolaze.

Zašto IKT

Razvoj IKT sektora, a naročito kreiranje kompanija koje će moći izvoziti proizvode i usluge je najbolja šansa u podržavanju brzog rasta tuzlanske ekonomije.

Drugi sektori vjerovatno neće rasti brzo u bliskoj budućnosti. Potrošnja sporo raste i većna potrošnje je bazirana na uvozu, ne na porastu domaće industrije. Osnovni resurs u modernoj ekonomiji su mladi talentovani profesionalci, koji imaju mogućnost da odu u inostranstvo, u razvijenije sredine. U cilju da ih inspirišemo da ostanu u BiH (Tuzli) mi moramo kreirati visoko kvalitetnu arenu i mrežu koja će im omogućiti da rade i da se razviju prema njihovim profesionalnim ambicijama.

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

Potencijal za rast

Proces pokretanja kompanije bazirane na novim tehnologijama traje 5-10 godina. Do sada imamo nekoliko kompanija u BIT Centru sa potencijalom za rast i na polju ekonomije i na polju zapošljavanja.

Miks kompanija i projekata je pažljivo osmišljen s ciljem podržavanja ambicija rasta i razvoja. Neke kompanije su uslužno orijentirane kompanije koje se vjerovatno neće razviti, ali su ključne kao servis provajderi drugim kompanijama u cilju da se one brže razvijaju.

Druga grupa kompanija ima potencijal za rast baziran na domaće tržište, razvoju i povećanju domaće tražnje za profesionalnim i visoko kvalitetnim IKT uslugama i proizvodima.

Treća grupa kompanija ima potencijal za rast na internacionalnom tržištu ukoliko uspijemo da razvijemo njihove kompetitivne snage.

Kompanije bazirane na novim tehnologijama imaju tendenciju da idu tamo gdje su znanja za razvoj novih usluga i proizvoda dostupna i infrastruktura za zapošljavanje pogodna. Tuzla ima reurs u mladima i mogućnost da im omogući bazno obrazovanje. Ali oni treba da nadograđuju ta znanja i vještine konstantno i oni trebaju prostora da iskoriste svoje vještine kroz zapošljavanje u naprednim IKT kompanijama u svojoj lokalnoj zajednici. To je ono što BIT Centar pokušava da im omogući. Do sada smo u ovome uspjeli, ali u malom dometu (u poređenju sa drugim konkurentnim okruženjima).

BIT Centar je osnovao i BIT Trening Centar s ciljem da se pomogne kompanijama u BIT Centru da treniraju svoje zaposlene u naprednim i prijeko potrebnim vještinama, da bi postali što produktivniji u svojim kompanijama.

BIT Trening Centar će nuditi obuku i za ljude van zgrade, kao što su javne institucije i privatne kompanije koje treba da poboljšaju svoje znanje i vještine na polju IKT. Edukaciju će većinom sprovoditi partnerske kompanije iz BIT Centra i biće organizirani i ad-hoc treninzi od strane kompanija van zgrade BIT Centra koje će iznajmljivati prostorije za svoje usluge.

Kontakt osoba: Robert Martić, Inkubator menadžer, telefon 035-304-650, faks 035 258 280
email: robert@bit.ba, adresa: Trg slobode 16, 75000 Tuzla.

Web: www.bit.ba

2.1.6.3 BOSPER

(Nije dostavio ažurirane podatke. Dole navedeno se odnosi na stanje 2008/09.)

Udruženje *BOSPER* je lokalna nevladina organizacija, izrasla iz *Luteranskog Svjetskog Saveza*, koji je tokom protekle decenije u Bosni i Hercegovini postao sinonim uspješnosti u implementaciji urgentne pomoći i razvojnih programa u području ruralnog razvoja. Zahvaljujući radu *BOSPERa*, 20.000 porodica iz svih krajeva Bosne i Hercegovine, započelo je novi život sa realnim izgledima da ubuduće živi od vlastitog rada. Ova ideja bila je i motiv da se u okviru *BOSPERa* (bosanske perspektive u poljoprivredi), početkom 2006 godine pokrene implementacija četiri projekta u trajanju od jedne do više godina. Najveći donator rada *BOSPERa* je Švedska agencija za međunarodnu pomoć – Sida. Pomoć od strane *Sida* je sveobuhvatna i sastoji se od finansijske i savjetodavne pomoći koja je bazirana na iskustvima iz drugih zemalja.

Glavne aktivnosti *BOSPERa* su:

- pružanje savjetodavne pomoći svim akterima ruralnog razvoja, sa posebnim osvrtom na poljoprivredne proizvođače,
- edukacija,

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

- organizovanje poljoprivredne proizvodnje i razvoj stočarstva (proizvodnja voća i povrća, plastenička proizvodnja, proizvodnja mlijeka, silaže),
- upravljanje firmom Plant doo, koja proizvodi rasad povrća i cvijeća, te služi kao edukacioni centar,
- kreditiranje poljoprivrednika preko UPI banke.

Firma *d.o.o. Plant*, čiji je osnivač BOSPER, ima evropske i svjetske uvjete za ovu vrstu edukacije, prije svega stručne, prostorne i ogledne. Obuka i edukacija poljoprivrednika se vrši i u proizvodno-edukacionim centrima: Toplice i Modriča i individualnim imanjima. Obuka i edukacija je do sada rezultirala proizvodnjom od preko 1000 tona povrća i to za poznatog kupca, dok je istovremeno Plant doo proizveo 1.000.000 rasada povrća i cvijeća u staklenicima na 6.600 m².

UPI banka godišnje plasira 1.000.000 maraka u razvoj poljoprivrede, a u saradnji sa BOSPERom. Subvencije za ove kredite u potpunosti je ostigurala vlada Tuzlanskog kantona. Pogodnosti ovog praktično beskamatnog načina kreditiranja godišnje iskoristi oko 300 poljoprivrednika.

U realizaciji ovog i ostalih projekata, *BOSPER* je kao strateški cilj postavio zaokruženje jednog procesa u kojem će poljoprivrednici imati potpunu uslugu – od obuke za primjenu novih tehnologija i unapredjenja proizvodnje, do novih znanja iz oblasti ekonomije, prava, tržiša roba i finasija.

Od 26 uposlenih, 16 je visokostručnih kadrova, koji skupa sa ostalim angažovanim na određenim zadacima predstavljaju garanciju da će *BOSPER*, odnosno da ćemo svi mi i ubuduće uspješno realizirati sve projekte koliko važne za razvoj poljoprivrede toliko za sveukupan napredak Bosne i Hercegovine.

Kontakt detalji: Bukinje bb, 75000 Tuzla, tel/fax. 035-317-030, email: info@bosper.com.ba
Web: www.bosper.com.ba

2.1.7 Zenica

U Zenici djeluju tri razvojne institucije koje zajedno razvijaju poduzetnički ambijent u Zenici i to su: Lokalna razvojna agencija ZEDA, Poslovna zona, i Biznis inkubator Zenica – BIZ.

Infrastruktura koja se daje na raspolaganje korisnicima i uslovi korištenja

Pokretanje Biznis inkubatora u Zenici jedan je od prioritarnih projekata u Strategiji razvoja općine Zenica i predstavlja jedan od prvih koraka njene implementacije. Adaptacija 2 objekata za opšti inkubator je trajala godinu dana i završena je 2005. godine.

U februaru 2009.godine završena je adaptacija starog objekta tehničke kontrole Željezre Zenica, u koju je smješten Centar savremenih tehnologija.

Poslovni inkubator Zenica ima svojstvo pravnog lica tl posluje kao Društvo sa ograničenom odgovornošću. Njegov osnivač je Opština Zenica, a upravljanje preduzećem je prenešeno na Agenciju ZEDA koja je takođe u vlasništvu Opštine Zenica. Uspostavljena je dobra saradnja između inkubatora (ZDA) i nadležnih organa opštine.

Rukovođenje inkubatorom je takođe u nadležnosti ZEDA i svi uposleni u ZEDA (četiri stalno zaposlena i dva na određeno vrijeme) praktično obavljaju sve poslove inkubatora.

Finansiranje rada PI je preko ZEDA uz korištenje naknade od korisnika i sredstava opštine.

BIZ se praktično sastoji od dva fizički razdvojena prostora/objekta. Prema namjeni prostora odnosno profilu korisnika, interno su podijeljeni u dvije cjeline: Opšti inkubator i Centar savremenih tehnologija-CST.

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

BIZ korisnicima obezbjeđuje slijedeće:

- poslovne prostorije:
 - 25 radioničkih i 4 kancelarijska prostora u „opštom“ inkubatoru sa ukupno 3155 m² a prvi korisnici su uselili u augustu 2005. godine. Svi prostori su popunjeni;
 - 18 kancelarijskih i 8 proizvodnih prostora u zgradi CST-a sa ukupno 1859 m² – objekat je završen u februaru 2009. i nije u potpunosti popunjen;
- identifikacija poslovnih mogućnosti i procjena poslovnih ideja (biznis planiranje);
- stalna podrška poduzetnicima putem poslovnog savjetovanja i zajedničko rješavanje problema;
- zajednička upotreba kancelarijskih uređaja (fotokopir, telefax, internet i sl.);
- zajednički organizirane neophodne logističke usluge (čišćenje, grijanje i osiguranje i sl.);
- korištenje zajedničke sale za sastanke i seminare;
- korištenje audio-vizuelne opreme;
- pomoć iz domena poslovnog engleskog jezika.

Korisnici inkubatora mogu postati sva lica koja posluju ili imaju namjeru pokrenuti poslovnu djelatnost, a da se ne radi o proizvodnji hrane, trgovini i ugostiteljstvu. Registracija korisnika ne može biti starija od 12 mjeseci od donošenja odluke o prijemu. Međutim, korisnici inkubatora mogu postati i preduzeća koja su starija od 12 mjeseci, ukoliko u inkubatoru implementiraju novi projekat i planiraju zaposliti novu radnu snagu

Odabir korisnika Biznis inkubatora Zenica vrši Komisija za prijem korisnika u Biznis inkubator Zenica, koja se sastoji od 6 članova. Odluka se donosi na osnovu evaluacijskih kriterija definisanih u Pravilniku o kriterijima za izbor korisnika, proceduri izbora korisnika i uslovima za korištenje prostora i usluga BIZ-a.

Dosadašnja i trenutna ulaganja

Svi objekti su vlasništvo općine Zenica.

Ukupna ulaganja u „opšti“ inkubator su iznosila cca 950.000 KM. Finansijeri: EU QIF, EURED, Općina Zenica, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, Federalno ministarstvo razvoja poduzetništva i obrta, Vlada Republike Italije i Regija Piemonte.

Ukupna ulaganja u objekat CST su cca 1mil. KM. Sredstva su obezbijedena iz Budžeta općine Zenica, grant sredstva Vlade ZDK i Federalno ministarstvo razvoja poduzetništva i obrta.

Dosadašnji rezultati

U Inkubatoru je trenutno smješteno 26 korisnika (19 korisnika u Opštom inkubatoru, 7 korisnika u Centru savremenih tehnologija) sa oko 130 zaposlenih. Djelatnosti su: Proizvodnja tekstilnih proizvoda, pločastog i masivnog namještaja i garđevinske stolarije, ALU i PVC stolarije, usluge mašinske obrade motora, remont građevinskih mašina, proizvodnja celuloznih proizvoda, štamparske usluge, grafički i web dizajn, proizvodnja boja za kožu, proizvodnja disperzivnih boja, usluge servisiranja elektronske opreme

Realizovano je takmičenje poslovnih ideja ZENICA START CUP 2006. Pobjednici su pored boravka u inkubatoru uz povoljnu cijenu zakupnine dobili i novčane nagrade.

U februaru 2007. godine okončana je implementacija partnerskog projekta općine Zenica, Environment Park-a i Inkubatora Politehničkog fakulteta iz Torina kroz prenos dobre prakse i iskustava u inkubiranju iz Torina u Zenicu.

Kako bi se poduzetnicima ponudio jedan viši stepen inkubiranja, u toku je realizacija aktivnosti na uspostavi Tehnološkog parka Zenica sa dva odjeljenja: za energetiku i za

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

izvršnost u drvoprerađi, u kojem je planirano formiranje dvije laboratorije. Cilj nam je stvoriti jedinstven sistem koji čine: stručnjaci, prostori i infrastruktura, čije će usluge biti fokusirane na razvoj novih privrednih aktivnosti zasnovanih na primjeni savremenih tehnologija i inovativnih rješenja u kom se povezuju stručnjaci i poduzetnici koji žele ostvariti svoje poslovne ideje zasnovane na novim tehnologijama, komercijalizacije akademskog znanja, a sve u cilju stvaranja i rasta preduzeća koja ostvaraju visoku dobit zahvaljujući i komercijalizaciji tehnološkog znanja. Partner u realizaciji ovog projekta po osnovu potpisanog Memoranduma o razumijevanju su Vlada ZE-DO kantona, Univerzitet u Zenici, Općina Zenica, REZ Agencija. Projekat podržavaju i njemačka organizacija za razvoj – GTZ, Politehnički fakultet Torino i Environment park Torino.

Kontakt osobe: Muhsin Ibrahimagić, Naidin Ahmetspahić, Aida Pašalić.
email: info@zeda.ba, muhsin@zeda.ba, naidin@zeda.ba, aida@zeda.ba
Web adresa: www.zeda.ba
tel: ++387 (0) 32 449 410
fax. ++387 (0) 32 449 415
adresa: Školska 4 72000 Zenica

2.1.8 Žepče

Udruga poduzetnika i poslodavaca Žepče u svom sastavu ima dva inkubatora i to:

- Poslovni inkubator korisne površine 980 m²
- Agroinkubator površine 630 m²

Inkubatori nemaju svojstvo pravnog lica nego su Odjeli UPIP koja ji i njihov osnivač.

Inkubatorima upravlja Upravni odbor UPIP a rukovodi direktor UPIP.

Finansiranje rada inkubatora obezbjeđeno je iz sredstava zakupnine, usluga koje inkubatori i/ili UPIP pruža i projekata koje implementira UPIP.

UPIP, pa samim tim i inkubatori nemaju direktnu vezu sa organima vlasti, ali je odnos općinskih organa prema njima korektan i zadovoljavajući.

Infrastruktura koja se daje na raspolaganje korisnicima i uslovi korištenja

Objekti u kojima su smješteni inkubatori dodijeljeni su na neograničeno vrijeme trajanja UPIP-u Žepče od strane općine Žepče.

Sadržaj Poslovnog Inkubator:a

- 9 prostora, 4 prostora od 134 m² i 5 prostora od 65,60 m²
- izgrađena elektro, PTT, vodovodna i kanalizaciona mreža,
- centralno grijanje i izgrađena vlastita kotlovnica.
- obezbjeđen parking i manipulativni prostor za potrebe kamiona.
- 7 prostora za potrebe korisnika Poslovnog inkubatora
- Uredi UPIP-a Žepče i odjel kućne radinosti pri UPIP-u Žepče

U skladu s organizacijom, nema posebno uposlenih u inkubatorima, nego uposleni u UPIP obavljaju poslove i za inkubatore. UPIP ima 5 zaposlenih i dva volontera.

Poslovni inkubator je namjenjen prvenstveno osobama orijentiranim ka proizvodnim djelatnostima ili uslužnim djelatnostima koje su u funkciji proizvodnje i većeg zapošljavanja.

Inkubator preferira slijedeće djelatnosti:

- Zanatsko – uslužne i zanatsko – proizvodne djelatnosti,
- Montaža i laka manufakturna proizvodnja,
- Istraživanje, inovatorstvo, razvoj i unapređenje poslovanja,

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

- Sjedište i zastupstva domaćih i stranih trgovačkih i drugih firmi.

Kriteriji za odabir korisnika u poslovnom inkubatoru Žepče:

- Visoko poznavanje posla kojim se želi baviti,
- Da posjeduje jasan program poslovanja i razvoja te procjena potrebnih investicionih sredstava i financijskog poslovanja (potreban početni kapital za pokretanje proizvodnje),
- Predviđen broj zaposlenih na početku i u razvijenoj fazi poslovanja (porast broja zaposlenih),

Procedura odabira:

- Oglašavanje slobodnog prostora
- Zahtjev za ulazak u inkubator
- Dokument o registriranju
- Odluku o izboru donosi Upravni odbor UPIP Žepče

Agroinkubator se nalazi u neposrednoj blizini Poslovnog inkubatora i ima slijedeće sadržaje:

- ured za agronomsku službu,
- ured za udruge iz sektora agrobiznisa koje nemaju svoj poslovni prostor,
- sala za sastanke za cca 100 osoba,
- pedološka laboratorija,
- hladnjača za prihvatanje proizvoda do plasiranja na tržnicu (2 komore po 150 m³)
- skladišni prostor za potrebe iz sektora agrobiznisa

Agroinkubator, kao infrastrukturna podrška razvoju agrobiznisa, ima slijedeće zadatke:

- Okupiti, umrežiti udruge, zadruge i MSP iz sektora agrobiznisa koji će zajedničkim aktivnostima i uz stručnu podršku omogućiti:
- povećanje kvaliteta i kvantiteta proizvoda
- komercijalizirati proizvode i pristup tržištu,
- omogućiti postojanost i proširenje proizvodnje kroz pomoć u pristupu financijskim izvorima,
- omogućiti poslovne kontakte i umrežiti individualne proizvođače i MSP-a,
- doprinijeti integriranju agrobiznisa u tijekove poduzetništva i registriranju poljoprivredne djelatnosti,
- održavati kontinuirano educiranje proizvođača

Uslovi za prijem korisnika su djelatnost, poznavanje posla, jasan poslovni plan, broj uposlenih u početku i prema planu razvoja. Prijem se vrši na osnovu oglašavanja, zahtijeva za korištenje inkubatora sa odgovarajućom dokumentacijom, a odluku o prijemu vrši Upravni odbor UPIP.

Dosadašnja i trenutna ulaganja

Ukupna ulaganja do 2010 godine u Poslovni inkubator su iznosila 210.000 KM (sredstva obezbjeđena kroz projekte od: EU QIF, Općina Žepče, Vlada zeničko-dobojske županije, Federalno ministarstvo razvoja, obrta i poduzetništva, Udruga poduzetnika i poslodavaca Žepče)

Ukupna ulaganja u Agroinkubator do 2010 godine iznose 350.000 KM (sredstva obezbjeđena po projektima od Delegacije Evropske Komisije u BiH, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Vlada ZE-DO Kantona, općina Žepče i UPIP Žepče.

Dosadašnji rezultati

Prosječan broj korisnika u 2009. godini je bio 9 u Poslovnom inkubatoru sa prosječno 5 uposlenih, usluge Agroinkubatora koristilo je 12 udruženja i 4 privredna subjekta sa oko 300

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

članova. Trenutno u Poslovnom inkubatoru ima 8 korisnika sa 40 uposlenih, dok se u Agroinkubatoru stanje nije promijenilo u odnosu na 2009. godinu. Djelatnosti su isključivo proizvodne (limarska, papirna, metalna, građevinska, roletarska i pekarska)

U Agroinkubatoru- potpisan sporazum o poslovno-tehničkoj suradnji sa 12 udruga i zadruga sa općina Žepče, Zavidovići i Maglaj. U uredu za udruge nalaze se 3 udruženja (pčelari, voćari i ljekobilje), i Zadruga „Agrofarm“ Žepče, sa preko 300 članova korisnika usluga.

Usluge koje se pružaju:

- osiguranje radnog prostora i zakupnina pod povoljnim uvjetima, ured za udruge iz oblasti agrobiznisa koje nemaju svoj poslovni prostor
- poslovni savjeti i usluge planiranja poslovnog poduhvata, registriranja, računovodstva, izrada projekata i programa, osiguranje finansijskih sredstava, organiziranje proizvodnje i prerade
- osiguranje zajedničkih prostorija (sala i oprema za sastanke za cca 100 osoba) oprema za printanje, oprema za destiliranje, pedološka laboratorija, hladnjača cca 300 m², skladište za sektor agobiznisa.
- Obuka i edukacija,
- Promocija i prezentiranje rada korisnika inkubatora
-

Korisnicima usluge pruža Menadžment UPIP-a Žepče. Za potrebe agrobiznisa usluge pruža agronomska služba UPIP-a. Za edukativne radionice po potrebi angažiraju se spoljni suradnici

Kontakt osobe: Mira Jović,

tel. +387 032-888-058, 888-057, 888 080, 888-081

email: mirajovic@zona.ba, agroinkubator.zepce@gmail.com; info@upipzepce.com

website: www.upipzepce.com

Adresa: Poslovni inkubator Stjepana Radića bb, Žepče

2.1.9. Zavidovići

Poslovni inkubator Zavidovići posluje u okviru Razvojne agencije Zavidovići (RAZ) koja je i osnivač i nema status pravnog lica. Osnivač RAZ je opština Zavidovići.

Upravljanje i rukovođenje inkubatorom je u nadležnosti RAZ

Finansiranje rada inkubatora je iz naknade od korisnika i budžeta opštine preko RAZ.

Poslovni inkubator Zavidovići raspolaže sa oko 900 m² prostora bivše kasarne od čega je 150 m² kancelarijski prostor. Ukupna sanacija i adaptacija je koštala 167.700 KM. U ovim prostorima su smješteni RAZ kao i Udruga samostalnih poduzetnika. Nema posebno uposlenih, nego potrebne funkcije za inkubator obavljaju uposleni u RAZ.

Usluge koje se nude korisnicima pored smještaja su poslovno savjetovanje, izrada poslovnih planova, info šalter.

Korisnici su kompanije koje su registrovane na općini Zavidovići, a kriterij za njihov izbor je dobar poslovni plan, broj zaposlenih, uredno izmirivanje obaveza prema državnim organima.

U 2009. godini u inkubatoru je bilo 9 korisnika sa cca 60 uposlenih. Trenutno se broj korisnika povećao na 11, ali se smanjio broj uposlenih na 37. Djelatnost korisnika je uglavnom zanatska zanimanja.

Kontakt osoba Sakib Sinanović

Poslovni inkubator Zavidovići, Omladinsko naselje b.b., tel 032 877 003,

mob. 061 587 811, e-mail razdoozavidovici@bih.net.ba, www.zavidovici.ba

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

2.1.10 Jablanica

Poslovni inkubator Jablanica nema status pravnog lica nego posluje u sklopu Udruženja privrednika Jablanica. Inkubator je osnovala opština Jablanica kao rezultat projekta "Uspostava regionalnog poduzetničkog centra" koji je implementirao LiNK Mostar. Inkubatorom upravlja Upravni odbor formiran na osnovu Sporazuma između opštine i Udruženja. Otvoren je krajem 2008. godine.

Radi obavljanja funkcija inkubatoru u Udruženju je uposlena jedna osoba. Finansiranje inkubatora se vrši od naknade korisnika, iz budžeta opštine i od strane Udruženja privrednika. Inkubator raspolaže sa 8 kancelarijskih prostora ukupne površine 270 m² od čega se trenutno koriste 3 sa ukupno 4 uposlena. Ukupna ulaganja u adaptaciju prostora iznosila su 50.000 KM. Savjetodavne usluge pruža rukovodilac inkubatora uz asistenciju članova Udruženja.

Korisnici inkubatora mogu biti fizička lica koja žele registrovati vlastiti biznis ili privredni subjekti na stariji od 24 mjeseca. Prijem se vrši na osnovu prijava po javnom pozivu, a kriterij za prijem korisnika je djelatnost, broj zaposlenih i predviđeni broj zaposlenih, mogućnost izvoza, sposobnost menadžera....

Kontakt osoba Alma Bajramović

Poslovni inkubator Jablanica, ul. Bitke za ranjenike b.b., tel 036 752 905, mob 061 548 012
e-mail priv.jablanica@bih.net.ba, bajramovic_alma@hotmail.com

2.1.11 Trebinje

Poslovni inkubator Trebinje otvoren je sredinom 2009. godine. Nastao je kao rezultata saradnje udruženja LiNK iz Mostara i opštine Trebinje, a prema projektu "Uspostava regionalnog razvojnog centra Hercegovina". Osnivač inkubatora je opština Trebinje. Inkubator nema svojstvo pravnog lica nego djeluje kao organizaciona jedinica u okviru Odjelenja za privredu opštine, tako da je i upravljanje inkubatorom u nadležnosti ovog opštinskog odjelenja. Finansiranje inkubatora je iz naknade korisnika i budžeta opštine.

Inkubator je smješten u objektu bivše kasarne i ima 15 kancelarijskih prostora ukupne površine 570 m². Ukupna ulaganja u osposobljavanje objekat inosila su 230.000 KM. Za potrebe inkubatora rade tri lica i to tehnički sekretar i dva portira.

Savjetodavne usluge (besplatna pravna pomoć, izrada biznis planova, izrada projekata, knjigovodstvene usluge, informatičke kurseve.....) pruža Agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća koja funkcioniše unutar inkubatora.

Korisnici se primaju na osnovu Pravilnika u kome je definisano raspisivanje javnog poziva, apliciranje, kriteriji za prijem, uslovi za korištenje inkubatora. Korisnici mogu biti fizička lica koja imaju namjeru registrovati svoju djelatnost ili registrovani subjekti ne stariji od dvije godine. Na osnovu primljenih aplikacija komisija, koju formira opština, vrši konačan prijem korisnika i sa njim se potpisuje ugovor o korištenju.

U 2009.godini (prva godina rada) usluge inkubatora je koristilo 6 korisnika (popunjenost 85%), a u 2010. godini inkubator je popunjen i koristi ga 7 korisnika sa ukupno 17 uposlenih. Djelatnos kojom se bave korisnici su knjigovodstvene usluge, prečišćavanje vode, inovacije, konsaltin usluge, upravljanje vodama, savjetodavne usluge....

Kontakt osoba Slaviša Jaredić

Poslovni inkubator Trebinje, Stepe stepanovića b.b., telefon 059 240 754,
e-mail: poslovniinkubator@gmail.com

2.1.10 Nove inicijative za uspostavu inkubatora

Prema raspoloživim informacijama u BiH postoji inicijativa za formiranje poslovnog inkubatora u općini Bugojno i Ključ.

Strategija razvoja BH inkubatora
- u područjima od zajedničkog interesa -

Općina Bugojno je formirala tim koji je posjetio neke od BH inkubatora u cilju prikupljanja saznanja o njihovim iskustvima i pokretanja inicijative za uspostavu inkubatora u Bugojnu. Nemamo konkretne podatke dokle se došlo s ovom aktivnosti. Općina Ključ pokušava otvoriti poslovni inkubator u saradnji sa razvojnim agencijama iz Istre.

2.2 Analiza osnivača

Analiza nije obuhvatila BOSPER jer su uslovi rada ovog udruženja unekoliko razlikuju od rada ostalih inkubatora, pa bi njihovo uključivanje moglo da promjeni opštu sliku dobijenu ovom analizom.

Do sada osnovani inkubatori imaju veoma raznolike osnivače i od njih 12:

- 2 su osnovale nevladine organizacije,

Osnivač Poslovnog inkubatora za mikro i mala preduzeća NBR je “Nezavisni biro za razvoj - NBR” Modriča.

Osnivač inkubatora u Žepcu je Udruga poduzetnika i poslodavaca Žepče

- 9 su osnovali lokalni nivoi vlasti, samostalno ili u saradnji sa drugim institucijama/organizacijama,

Vlada Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, Općina Tuzla (Lipnica), Gradsko vijeće Grada Mostara, Opština Prijedor, Općina Zenica, Općina Zavidovići, Općina Jablanica i Općina Trebinje su osnivači inkubatora u svojim sredinama.

BIT Centar Tuzla je projekat koji su zajednički pokrenuli Općina Tuzla, Univerzitet u Tuzli, SINTEF (najveći nezavisni tehnološko-istraživačko-razvojni institut u Skandinaviji sa 2000 zaposlenih od čega je 1500 istraživača) i SIVA norveška korporacija za industrijski razvoj.

- 1 je osnovan od regionalne razvojne agencije, koja je registrovana kao DOO.

Poslovni inkubator u Sarajevu je osnovala regionalna razvojna agencija SERDA d.o.o.

U tabeli su za pojedine inkubatore prikazani osnivač i, karakteristike prostora

Naziv inkubatora	Osnivači	Prostor inkubatora	
Brčko	Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine	Bivša kasarna američke vojske. Uredski prostori 125 m ² i dvije hale ukupne površine 1.754,95 m ² . Jedna hala je u upotrebi.	
Mostar	Grad Mostar uz pomoć Europske komisije	Uredski prostori ukupne površine 704 m ² , podijeljeni u 28 ureda	
Modriča/Gradačac	NVO NBR Modriča-Gradačac	1.610 Modriča 1.000 Šamac	U toku proširenje za dodatnih 235 m ² u Modriči
Prijedor	Opština Prijedor	Bivša vojna kasarna, 1271 m ² korisne površine	
Sarajevo	SERDA doo – Regionalna razvojna agencija	1200 m ² uredskog prostora (prostor iznajmljuju od Energoinvesta)	
Tuzla Lipnica	Općina Tuzla	10.000m ² +158.770m ² zemljišta	
Tuzla BIT Centar	Projekat Općine Tuzla, Univerzitet u Tuzli, partneri iz Norveške	1.500 m ² uredskog prostora sa kompletnom elektroničkom infrastrukturom (podaci iz 2009.)	
Zenica	Općina Zenica	3155 m ² opšti inkubator	

Strategija razvoja BH inkubatora
- u područjima od zajedničkog interesa -

		1859 m ² CST Ukupno 5014 m
Žepče	NVO Udruga poduzetnika poslodavaca Žepče	930 m ² za proizvodne djelatnosti i zajedničke prostorije 620 m ² – Agro inkubator Ukupno 1.550 m ²
Zavidovići	Općina Zavidovići putem RAZ	900 m ² (od toga 150 m ² uredski prostor)
Trebinje	Opština Trebinje	Bivšpa kasarna, 569 m ² - uredski prostor
Jablanica	Opština Jablanica	280 m ² – uredski prostor

Ukupna površina prostora kojim upravljaju inkubatori je 27.813 m²

2.3 Analiza pravnog statusa

Pravni status inkubatora je raznolik. Trenutni pravni status inkubatora:

- 7 djeluju kao projekti,
- 2 djeluju kao odjeli unutar udruženja,
- 1 kao javno preduzeće, odnosno doo
- 1 kao samostalna jedinica unutar lokalne administracije
- 1 kao fondacija registrovana na nivou BiH,

Pregled pravnog statusa inkubatora je dat u tabeli u nastavku teksta.

Naziv inkubatora	Pravni status	Izvjestan period rada
Brčko	Projekat Vlade Brčko Distrikta BiH	Nije precizirano
Mostar	Samostalna jedinica u okviru odjeljenja za ekonomsku politiku gradske uprave Mostara	5 godina 2003-2008
NBR	Odjel NBR-a	Neograničeno
Prijedor	Opština Prijedor je prenijela prava upravljanja inkubatora na Agenciju PREDA-PD. Inkubator je odjel unutar Agencije PREDA-PD.	10 godina
Sarajevo	Projekat SERDE – Regionalne razvojne agencija	3 godine
Tuzla Lipnica	DOO	15 godina
Tuzla BIT Centar	Registrovan (na nivou države BiH) kao fondacija ITF Tuzla – Innovative Technologies Foundation	Neograničeno
Zenica	Projekat Općine Zenica. Općina Zenica je prenijela prava upravljanja na ZEDA - agencija za lokalni ekonomski razvoj	Neograničeno
Žepče	Odjel unutar Udruge poduzetnika i poslodavaca kao poseban odjel Udruge	Neograničeno
Zavidovići	Projekat Općine Zavidovići. Općina Zavidovići je prenijela prava upravljanja na REZ - agencija za lokalni ekonomski razvoj	

Strategija razvoja BH inkubatora
- u područjima od zajedničkog interesa -

Trebinje	Projekat Općine Trebinjea.	Minimalno 10 godina
Jablanica	Projekat Općine Jablanica. Općina Jablanica je prenijela prava upravljanja na Udruženje privrednika Jablanica	Minimalno 10 godina

Samostalnost inkubatora unutar organizacija se uglavnom garantuje unutrašnjim aktima o djelovanju inkubatora, a neki od njih imaju i posebne podračune u bankama. Većina inkubatora koji djeluju kao projekti nemaju precizno odvojeno računovodstvo, planove samostalnog razvoja, sigurne izvore finansiranja. Većina inkubatora ima mogućnost da vremenski neograničeno djeluje ili planira dugoročno djelovanje. Neki od njih imaju planiran veoma ograničen 'rok trajanja'.

2.4 Analiza finansiranja

U razvoj inkubatora je do sada uloženo preko 5.000.000 KM. Iz ove sume su izdvojena ulaganja u BIT centar Tuzla radi njegove specifičnosti i specifičnih radnih mjesta čije kreiranje ovaj Centar omogućava.

Pregled ulaganja u inkubatore.

Naziv inkubatora	Ukupna ulaganja u konvertibilnim markama (KM)
Brčko	Ulaganja u prvoj fazi od 200.000 KM
Mostar	275.000 + mjesečno finansiranje plata za dva zaposlena i sufinansiranje obezbjedjenja objekta)
Modriča/Gradačac/Šamac	Gradačac 700.000 KM Modriča 730.000 KM
Prijedor	Ulaganja u prvu i drugu fazu su bila 600.000 KM + sufinansiranje rada od strane Opštine Prijedor (uključujući doprinos u izradi potrebne dokumentacije).
Sarajevo	1.345.611 ⁴
Tuzla Lipnica	920.000 KM
Tuzla BIT Centar	oko 3.000.000,00 KM (iznos uključuje potpunu rekonstrukciju dva poslovna objekta)(<i>nema novih podataka</i>)
Zenica	oko 1.950.000 KM (950.000 opšti inkubator + 1.000.000 KM CST)
Žepče	560.000 KM (210.000 KM poslovni inkubator + 350.000 KM Agroinkubator)
Zavidovići	167.000 KM
Trebinje	230.000 KM
Jablanica	50.000 KM
Ukupno ulaganja u KM	7.727.611 KM + oko 3.000.000 KM za BIT Tuzla

Ako uporedimo ukupna ulaganja sa brojem radnih mjesta, možemo zaključiti da je kreiranje jednog radnog mjesta koštalo u prosjeku 9.880 KM ili 7.740 KM ako računamo i

⁴ Ukupna vrijednost projekta

Strategija razvoja BH inkubatora
- u područjima od zajedničkog interesa -

poljoprivrednike koji koriste Agroinkubator Žepče. Ovaj iznos je nešto veći kada se uzmu u obzir ostala ulaganja u postojeće inkubatore, a koja nisu precizno navedena ovdje (nedostatak preciznijih podataka, do kojih se može doći preciznijom analizom).

2.5 Analiza kadrova u inkubatorima

U upravljačkim strukturama inkubatora je direktno zaposleno 17 osoba, a indirektno 15 osoba. Indirektno zaposlenim se podrazumjevaju lica koja upravljaju inkubatorima, ali koji nisu zaposleni od strane samog inkubatora (radi pravnog statusa inkubatora) već od strane osnivača. Pregled zaposlenih po inkubatoru je dat u tabeli.

Zaposleni u upravljačkim strukturama inkubatora

Naziv inkubatora	Direktno zaposleni	Indirektno zaposleni
Brčko		2 zaposlena u pododjeljenju za Privredu i razvoj Distrikta
Mostar	2 (direktor i administrator)	
Modriča/Gradačac		3 (direktor NBRa, 2 ekonomista)
Prijedor	5 (koordinator i 4 portira)	Podrsku pruža osoblje Agencije PREDA - PD
Sarajevo	2 zaposlenika SERDE koji rade kao podrška Inkubatoru	
Tuzla Lipnica	7 (direktor RPC, ekonomista, tehnički sekretar i 4 portira,	
Tuzla BIT Centar	2 (direktor, marketing manager)	
Zenica		4 zaposlenika ZEDAe i Općine koji vode Inkubator
Žepče		3 uposlenika Udruge koji vode Inkubator
Zavidovići		2 uposlenika RAZ
Trebinje	3 (tehn. Sekretar i 2 portira)	
Jablanica	1 menadžer	

Ukupno

22

14

Menadžment inkubatora se mora stalno usavršavati kako bi mogao pratiti trendove razvoja i rješenja koja se primjenju unutar BiH i u susjedstvu, a koja su vezana za inkubiranje biznisa. Mogući pravac djelovanja je i stvaranje profesionalnog udruženja menadžmenta poslovnih inkubatora koje bi radilo na širenju najbolje prakse, uspostavljanju standarda rada, komparativnim analizama, organiziranjem zajedničkih obuka i sl. Ovo se, naravno odnosi i na kadrove koji nisu direktno uposleni u inkubatorima, ali imaju funkciju pružanja savjetodavnih usluga korisnicima inkubatora.

2.6 Analiza rada savjetodavnih služba

Poslovno savjetodavna komponenta inkubiranja biznisa nije dovoljno razvijena u inkubatorima. Jedan od zajedničkih pravaca djelovanja je rad na obezbjeđivanju kvalitetnije poslovno savjetodavne podrška za sve biznise koji se trenutno 'inkubiraju' u BiH. Svi inkubatori 's vremena na vrijeme' organizuju obuku za korisnike po određenim temama.

Brčko - trenutno ne postoji- usluge pruža Odjel za privredu BD.

Mostar - savjete pruža menadžment i postoji mogućnost angažovanja Udruženja LiNK

Modriča/Gradačac - savjete pruža menadžment.

Prijedor - organizuju se seminari za korisnike i poslovno savjetodavne usluge od Asocijacije PREDA PD

Sarajevo - savjete pruža menadžment

Tuzla Lipnica - savjete pruža menadžment

Tuzla BIT Centar - postoji dobra poslovno savjetodavna služba (Odjel za poslovni konsalting i trening)

Zenica - savjete pruža menadžment

Žepče - savjete pruža menadžment

Zavidovići – usluge pruža RAZ (locirana u inkubatoru)

Trebinje – savjete pruža Agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća (locirana u inkubatoru)

Jablanica – savjete pruža menadžer

Efikasna poslovno savjetodavna podrška sa širokom lepezom usluga (koje su potrebne biznisima) se teško može organizirati za pojedine inkubatore, te se njeno organizovanje na regionalnom nivou čini kao optimalno rješenje. Za primjer se može uzeti područje sjeveroistočne Bosne i Hercegovine gdje je do sada niz aktera lokalnog/regionalnog razvoja potpisalo sporazum o osnivanju Regionalne poslovno savjetodavne službe i u narednom periodu je prioritet aktiviranje njenog rada. Regionalna poslovno-savjetodavna služba nema svojstvo pravnog lica i djelovat će kao zajednička grupa stručnjaka koji dolaze iz postojećih inkubatora ili institucija koje podržavaju rad poslovnih inkubatora. Služba se osniva na neodređeno vrijeme i djelovat će na području sjeveroistočne BiH. Ciljevi odnosno usluge koje može pružati Regionalna poslovno-savjetodavna služba su:

- Pružati neophodno stručnu i savjetodavnu pomoć Općinama koje žele da pokrenu poslovne inkubatore,
- Pružati poslovno-savjetodavne usluge postojećim poslovnim inkubatorima u rješavanju problema u radu i poslovanju kao i za unaprijeđenje njihovog rada,
- Pomagati postojećim inkubatorima i onim u osnivanju da uspostave bolju organizaciju te da iskoriste pozitivna iskustva a eliminišu negativna kroz analizu dosadašnjih iskustava u poslovnoj zajednici,
- Pružati poslovno-savjetodavnu pomoć poduzentnicima i drugim korisnicima poslovnih inkubatora,
- Pružati poslovno-savjetodavnu pomoć i drugim poslovnim subjektima koji su na bilo koji način povezani sa poslovnim inkubatorima.

Sličan primjer je i Regionalni poslovni centar koji je formiran pri udruženju LiNK iz Mostara.

Strategija razvoja BH inkubatora
- u područjima od zajedničkog interesa -

2.7 Mogućnost finansiranja korisnika inkubatora

Jedna od usluga koje bi trebali pružiti inkubatori su obezbjeđenje povoljnih finansijskih sredstava za korisnike inkubatora. Obezbeđenje tih sredstava može da bude na osnovu dogovora sa bankama ili drugih finansijskih institucija, iz fondova općina, kreditno garantnih fondova i sl. Trenutno stanja u inkubatorima je slijedeće:

Brčko - postoji mogućnost korištenja kreditno garantnog fonda koji je osnovala Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine

Mostar - povoljne finansije obezbjeđene kroz Kreditno garantni fond LINK Modriča/Gradačac - postoji dodatna mogućnost kroz KGF NERDA

Prijedor - fond za razvoj opštine Prijedor je registrovan (trenutno se radi na njegovom aktiviranju), te je predviđena i mogućnost finansiranja korisnika iz ovog Fonda

Sarajevo - povoljno kreditiranje obezbjeđeno kroz KGF SERDA

Tuzla Lipnica - postoji dodatna mogućnost kroz KGF NERDA

Tuzla BIT Centar - postoji mogućnost dobijanja granta iz SEED Capital Fonda (koji u ovom trenutku raspolaže sa 500.000 KM).

Zenica - postoji dodatna mogućnost kroz KGF Biznis servis centra Zenica

Žepče - postoji dodatna mogućnost kroz KGF Biznis servis centra Zenica

Zavidovići – ne postoji posebna linija za finansiranje – mogućnost kroz KGF Zenica

Trebinje – ne postoji posebna linija finansiranja

Jablanica – ne postoji posebna linija finansiranja.

2.8 Analiza uspješnosti dosadašnjeg rada

Trenutno usluge poslovnih inkubatora u BiH koristi preko 140 firmi, koje zapošljavaju preko 859 radnika. Do sada je prema gruboj evidenciji inkubirano 25 firmi (napustile inkubatore i rade na tržištu), koje zapošljavaju preko 66 radnika.

Pregled broja korisnika inkubatora, uposlenih od strane korisnika inkubatora kao i broj inkubiranih firmi i broja uposlenih u inkubiranim firmama je dat u tabeli u nastavku teksta

	A	B	C	D	A+C	B+D
naziv inkubatora	trenutan broj korisnika (firmi)	trenutni broj zaposlenih u firmama	broj inkubiranih firmi ⁵	broj zaposlenih u inkubiranim firmama		
Brčko	10	33	-	-	10	-
Mostar	8	24	28	65-75	36	94
Modriča/Gradačac	11	200	/	/	11	200
Prijedor	7	41	1	4	8	45
Sarajevo	22	105	18	nepoznato	40	105
Tuzla Lipnica	28	266	/	/	28	266
Tuzla BIT Centar (nema novi podatak)	15	78	16	70	31	148
Zenica	26	130	/	/	26	130
Žepče	8 13*	40 300*	/	/	8 13*	40 300*
Zavidovići	11	37			11	37

⁵ Firme koje su napustile inkubator i sada rade na tržištu

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

Jablanica	3	4			3	4
Trebinje	7	17			17	17
Ukupno	156 (+13)	972 (+300)	63	145 (nepouzdan podatak)	229 (+13)	1.086 (+300)

* odnosi se na Agroinkubator gdje su korisnici udruge poljoprivrednih proizvođača, a uposleni članovi tih udruga. Nisu uračunati u zbir.

Analiza uspješnosti dosadašnjeg rada bi trebala da uključuje i niz drugih pozitivnih efekata koji su imali i imaju BH inkubatori. Ne postoji razvijen mehanizam evaluacije rada poslovnih inkubatora, ali je previđeno da se takav mehanizam razvije kao dio implementacije ove Strategije.

3. VIZIJA

Organizovan i efikasan rad poslovnih inkubatora u BiH, zasnovan na zajednički usvojenim principima rada koji odražavaju primjere najbolje prakse, podržan od državnih organa (svih nivoa) i ostalih aktera LER-a sa ciljem da poveća broj novoosnovanih MSP, broj uspješnih preduzeća – početnika i poveća broj zaposlenih.

4. SWOT ANALIZA

Inkubatori u BiH (pojedinačno i kao interesna grupa) imaju svoje snage i slabosti, svoje mogućnosti i prijetnje. Kratka analiza ovih elemenata je slijedeća:

4.1 Snage

- iskustvo pri osnivanju i radu postojećih inkubatora,
- rezultati i prepoznatost rada postojećih inkubatora,
- spremnost postojećih inkubatora za umrežavanje i strateški nastup,
- otvorenost postojećih inkubatora za saradnju sa ostalim akterima razvoja poduzetničke infrastrukture,
- raznolikost korisnika postojećih inkubatora (poljoprivrednici, izvoznici, razne vrste uslužnih i proizvodnih djelatnosti),
- raznovrsnost/kompletnost usluga koje se pružaju korisnicima poslovnih inkubator,
- neki inkubatori imaju jasno definisan dugoročni odnos sa osnivačem.

4.2 Slabosti

- nedovoljna podrška svih nivoa vlasti,
- negativan imidž pri osnivanju i radu pojedinih inkubatora,
- nedovoljna razvijenost poslovno savjetodavne komponente inkubiranja biznisa,
- nedostatak mehanizama za evaluaciju rada postojećih inkubatora,
- neriješeno pitanje finansiranja rada inkubatora,
- nepostojanje biznis planova i dugoročnih planova za rast i razvoj poedinih inkubatora,
- radi velike nezaposlenosti i nedostatka interesa 'kvalitetnih' biznisa, često se ulazak u inkubatore dozvoljava i firmama koje odstupaju od postojećih kriterija,
- ne postojanje adekvatnog menadžmenta i ne postojanje sistema stalne obuke menadžmenta inkubatora

4.3 Mogućnosti

- poslovni inkubatori mogu biti kvalitetan instrument lokalnog razvoja što pokazuje bogato iskustvo iz razvijenih zemalja i primjeri unutar BiH,
- dobri primjeri podrške lokalnih vlasti pri osnivanju i radu poslovnih inkubatora,
- pozitivan stav i spremnost na podršku od strane međunarodnih organizacija/projekata i fondova (posebno EU Komisija u Sarajevu),
- postojanje znatnog broja objekata pogodnih za ovu namjenu u vlasništvu lokalnih vlasti,
- postojanje znatnog broja objekata pogodnih za ove namjene koji nisu u vlasništvu lokalnih vlasti (moguće je 'prenijeti' vlasništvo nad ovim objektima na lokalne vlasti i staviti ih u funkciju privređivanja),
- omogućen pristup grant sredstvima za ovu namjenu,
- uvezivanje sa mrežom tehnoloških parkova/inkubatora Slovenije, Austrije, Hrvatske i Italije,
- zajednički razvojni projekti sa inkubatorima u susjednim državama,
- saradnja sa naučno istraživačkim institucijama i pojedincima,
- razvoj inkubatora u partnerstvu javnog, privatnog i nevladinog sektora

4.4 Prijetnje

- nedefinisan pravni status (nedefinisanost zakonske regulative) u Federaciji Bosne i Hercegovine,
- nedovoljna zainteresovanost domaćih vlasti za ovaj instrument razvoja,
- negodovanje biznisa koji nisu u inkubatoru (neki biznisi mogu doživjeti inkubator kao instrument stvaranja neloyalne konkurencije),
- nedovoljna zainteresovanost domaćih investitora/finansijera (javne i privatne institucije, organizacije, fondovi) za unapređenje rada inkubatora,
- nepostojanje strateškog (sistematskog pristupa) razvoju poduzetništva u BiH

5. STRATEŠKA OPREDJELJENJE

Na osnovu vizije i na osnovu podataka iz SWOT analize postavljaju se osnovna opredjeljenja kako za pojedine inkubatore tako i za interesnu grupu.

Strateško opredjeljenje 1

Unaprijediti infrastrukturu i proširiti prostor koju pojedini inkubatori nude biznisima
Poslovni inkubatori imaju potrebu da unaprijede postojeću infrastrukturu koju nude biznisima, kao i da prošire prostor koji nude biznisima. Trenutna ponuda prostora je manja od potražnje koju biznisi iskazuju prema inkubatorima.

Strateško opredjeljenje 2

Raditi na izgradnji sistema pružanja finansijske i drugih vidova pomoći organa vlasti za uspostavljanje i razvoj poslovnih inkubatora

Dobri primjeri iz susjedstva (Hrvatska, Slovenija) su pokazali da se potporom institucija vlasti može znatno poboljšati rad i osnivanje poslovnih inkubatora.

Strategija razvoja BH inkubatora *- u područjima od zajedničkog interesa -*

Osnivanje novih inkubatora treba raditi samo u slučaju da je jasno definisano čiji je to interes i da je obezbijeđeno (materijalno, kadrovski i finasijski) da taj inkubator funkcioniše. U principu se ne preporučuje osnivanje inkubatora ako se za korištenje prostora treba plaćati naknada ili je predviđeni period rada manji od 10 godina. Prilikom osnivanja se ne može polaziti od pretpostavke da će inkubator biti finasijski samoodrživ što znači da osnivač mora unaprijed definisati način obezbjeđenja nedostajućih finasijskih sredstava. Inkubator treba biti dobro infrastrukturno opremljen (struja, voda, telefon, internet, zajednička sekretarica, recepcija, sala za sastanke, dobro je ako ima prostor za neformalne susrete korisnika inkubatora i ostalih).

Prijem korisnika treba vršiti isključivo na osnovu kvaliteta poslovne ideje i kvaliteta poduzetnika (dobro analizirati šta ko hoće da radi i zna li to raditi). Veliki broj neuspjelih poduhvata daje lošu sliku o inkubatoru. Dobar primjer iz prakse je da se kod prijema u inkubator uvede obavezan trening o poduzetništvu – sticanje osnovnih znanja. Naknada mora biti niska u odnosu na komercijalnu cijenu i postepeno rasti. Vrijeme boravka u inkubatoru ne bi trebalo biti kraće od 3 godine za uslužne i 5 godina za proizvodne djelatnosti

Strateško opredjeljenje 3

Jačati saradnju između postojećih inkubatora u BiH

Osnov za jačanje saradnje između postojećih inkubatora u BiH je zajednički rad na implementaciji Strategije, što će prije svega podrazumijevati:

- razmjenu iskustava,
- rad na zajedničkim projektima,
- razmatranje uspostave formalne mreže,
- razmatranje uspostave zajedničkog web portala,
- izdavanje zajedničkog biltena,
- organizovanje susreta korisnika usluga BiH inkubatora i sajma njihovih proizvoda.

Strateško opredjeljenje 4

Promovirati koncept inkubiranja biznisa i rezultate dosadašnjeg rada

Inkubatori se obavezuju da će iskoristiti svaki projekat, skup inkubatora, sajmove, prezentacije pojedinih inkubatora i sl. za promovisanje BH inkubatora i njihovih zajedničkih pravaca razvoja. Postojeći inkubatori će razmjeniti promotivne materijale i solidarno se promovisati.

Strateški dokument se mora široko distribuirati, a mora se osigurati i prijevod istog.

Strateško opredjeljenje 5

Raditi na uključivanju drugih aktera u proces inkubiranja

Drugi akteri koji su bitni su proces inkubiranja biznisa su svi nivoi vlasti, obrazovne institucije, udruženja poduzetnika, udruženja inovatora, privredne komore, lokalne razvojne agencije, regionalne razvojne agencije, međunarodni projekti i inicijative.

Uključivanje drugih aktera će bit rađeno kroz promociju, zajedničke projekta sa drugim akterima, organizovanje okruglih stolova sa drugim akterima.

Strateško opredjeljenje 6

Stalna obuka menadžmenta inkubatora

Strategija razvoja BH inkubatora - u područjima od zajedničkog interesa -

Potrebno je kreirati zajednički plan obuke menadžmenta koji će uključivati sticanje znanja iz menadžmenta, marketinga, sposobnost uočavanja problema kod korisnika, sposobnost komuniciranja i sl. Menadžment mora na sebe djelimično preuzeti i savjetodavnu funkciju sa svom njenom složenošću.

Strateško opredjeljenje 7

Uspostaviti sistem evaluacije rada inkubatora

Ovo pitanje nameće se kao značajno kako za inkubatore, tako i za osnivače pa i za šire okruženje. Vrlo je bitno da postoji instrument kojim će se nepristrasno i "sa strane" moći ocijeniti rad pojedinih inkubatora, prvenstveno sa ciljem da se unaprijedi rad svakog od njih. Pored toga, osnivači trebaju imati realnu ocjenu tog rada i njegovih rezultata.

U situaciji kada budemo imali jedinstvenu metodologiju evaluacije rada, osnivači će sigurno prihvatiti rezultate takve evaluacije kao mjerodavne i objektivne, a menadžment inkubatora će imati mogućnost da uočene nedostatke ukloni.

Kriteriji koji se trebaju koristiti proističu iz same funkcije inkubatora. Kriteriji mogu biti: broj novostvorenih privrednih subjekata, broj zaposlenih kod korisnika, broj uspješno inkubiranih privrednih subjekata, kvalitet i rezultati promocije, odnosi sa drugim akterima LER-a i sl.

Strateško opredjeljenje 8

Jačanje poslovno savjetodavne komponente inkubiranja biznisa

Poslovno savjetodavna komponenta bi trebali pružati slijedeće poslovno savjetodavne usluge:

- analiza poslovnih ideja i planova aplikacija te korekcije istih,
- učešće u donošenju odluke o prijemu korisnika u inkubator,
- pomoć u izradi poslovnih planova i investicionih elaborata,
- uvezivanje sa finansijskim institucijama a posebno sa garantnim fondom,
- pomoć i savjetovanje pri registraciji djelatnosti,
- obuka korisnika inkubatora po temama koje su važne za uspješno poslovanje,
- promocija sistema inkubatora i promocija korisnika inkubatora,
- pomoć u rješavanju konkretnih problema sa kojim se susreću korisnici u toku rada,
- stalno praćenje prepreka nametnutih od strane administracije, a sa kojima se korisnici, (i ostali poduzetnici) susreću, te putem sistema inkubatora i na druge načine vršenje pritiska na administraciju da te prepreke uklanja i time olakša razvoj poduzetništva

Trenutno je poslovno savjetodavna komponenta najslabija komponenta inkubiranja biznisa u BiH. Svaki inkubator pojedinačno mora odrediti najbolji model organizovanja poslovno savjetodavne službe. Unutar BiH već postoje dobri primjeri organizovanja poslovno savjetodavne službe na regionalnom nivou (SI BiH, Hercegovina, PREDA Prijedor, Udruženje poduzetnika Žepče).

Strateško opredjeljenje 9

Pomoć pri obezbjeđivanju sredstva za finansiranje korisnika inkubatora

Pomoć pri obezbjeđivanju sredstva za finansiranje korisnika inkubatora može biti iz vlastitih ili drugih izvora finansiranja.

Drugi izvori finansiranja mogu biti iz garantni fond koji može biti i na višem nivou – regija, entitet, država. Njegove usluge ne moraju koristiti samo korisnici inkubatora nego i ostali

Strategija razvoja BH inkubatora *- u područjima od zajedničkog interesa -*

start-upi/početnici. Sredstva fonda mogu se formirati iz budžeta lokalnih zajednica, od donacija, priloga i sponzorstva, kreditnih sredstava domaćih i stranih banaka.

U Bosni i Hercegovini postoji i nekoliko kreditno garantnih fondova koji su dostupni biznisima: LiNK Mostar, NERDA Tuzla, SERDA Sarajevo, BSC Zenica, Fondacija za razvoj opštine Prijedor...

Strateško opredjeljenje 10

Uključivanje BH inkubatora (i mreže) u tokove razvoja poslovnog inkubiranja jugoistočne Europe

Inkubatori i Tehnološki parkovi u Italiji, Hrvatskoj, Sloveniji i Austriji su osnovali mrežu koja jednom godišnje organizuje savjetovanje a stalno pokreće zajedničke projekte i inicira razmjenu iskustava između pojedinih inkubatora/tehnoloških parkova.

6. IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE

Ova Strategija ne smije biti statičan dokument nego treba biti podložna stalnim promjenama bilo da je došlo do promjena u broju i načinu organizovanja inkubatora, bilo da su se pojavili novi problemi ili nova povoljna rješenja po pojedinim pitanjima. Naziv aktivnosti koje smo planirali implementirati tokom 2009/10 godine, sa nosiocima i rokovima je dat u daljem tekstu, a prema strateškim opredjeljenjima.

Strateško opredjeljenje 1

Ojačati infrastrukturu i proširiti prostor koju pojedini inkubatori nude biznisima. Inkubatori će pojedinačno raditi na jačanju vlastite infrastrukture i proširivanju prostora, a solidarno će jedni drugima pružati tehniču i drugu vrstu pomoći (prema bilateranim dogovorima).

Strateško opredjeljenje 2

Raditi na izgradnji sistema pružanja finansijske i drugih vidova pomoći organa vlasti za uspostavljanje i razvoj poslovnih inkubatora

Aktivnost 1: Uključivanje poslovnog inkubiranja u državnu i entitetske strategije razvoja malih i srednjih poduzeća:

- uključivanje informacija o postojećim poslovnim inkubatorima,
- uključivanje Inkubatora u javne rasprave tokom izrade državne i entitetskih strategija za razvoj MSP-a⁶,

Nosilac aktivnosti: svi inkubatori

Strateško opredjeljenje 3

Jačati saradnju između postojećih inkubatora u BiH. Osnov za jačanje saradnje između postojećih inkubatora u BiH je zajednički rad na implementaciji Strategije.

Aktivnosti 2. Napraviti nacrt projekta za formiranje mreže inkubatora BiH

Nosilac aktivnosti: ZEDA

⁶ Strategija razvoja MSPa za RS je kreirana, a u toku je rad na izradi Strategije za FBiH i ažuriranje Strategije BiH

Strategija razvoja BH inkubatora *- u područjima od zajedničkog interesa -*

Rok: kraj juna 2009. Nakon ovoga roka poslati svima projekat na komentar i predložiti slijedeće korake.

Aktivnosti 3. Izrada zajedničkog Biltena (2 godišnje)

Nosilac aktivnosti: Udruga poduzetnika Žepče

- prijedlog izgleda Biltena dostaviti svima na komentar do kraja aprila 2009 godine,
- nakon komentara Inkubatori će prema predloženoj dinamici Udruge dostaviti informacije,
- rok za izradu prvog broja je kraj maja 2009 godine,

Aktivnost 4. Postavljanje Strategije na postojećim web stranicama članova mreže

Nosilac aktivnosti: svi inkubatori

Strateško opredjeljenje 4

Promovirati koncept inkubiranja biznisa i rezultate dosadašnjeg rada.

Aktivnost 5: Informisati sve organizacije i institucije koje su na bilo koji način bile uključene u implementaciju Strategije tokom 2008 ili su bile informisane o istoj (npr. Delegacija EU, ambasade, regionalne razvojne agencije, ministarstva i sl.)

Nosilac: NBR

Rok: Poslati Strategiju (sazetak) poštom (ili uručiti lično) do polovine maja 2009 godine

Aktivnost 6: Peta Konferencija BH Inkubatora u cilju ažuriranja Strategije i kreiranja Plana implementacije za 2010 godinu

Nosilac aktivnosti: PREDA ili NBR

Rok: Početak 2010

Strateško opredjeljenje 5

Raditi na uključivanju drugih aktera razvoja u proces inkubiranja

Uključivanje niza aktera je direktno predviđeno prethodno navedenim aktivnostima.

Strateško opredjeljenje 6

Stalna obuka menadžmenta inkubatora

Aktivnost 7: Koordinacija sa BIP-om u cilju mogućeg organizovanja obuke

Nosilac: BI Mostar

Strateško opredjeljenje 7

Uspostaviti sistem evaluacije rada inkubatora

Ovo strateško opredjeljenje je označeno kao velika potreba, ali za sada ne postoje konkretna aktivnosti koje bi se mogle navesti u planu implementacije. Osnovni razlog je nedostatak stručnjaka koji bi mogli razviti sistem evaluacije u BiH i nedostatak finansijskih sredstava da se angazuju stručnjaci iz EU.

Strateško opredjeljenje 8

Jačanje poslovno savjetodavne komponente inkubiranja biznisa

Prijedlog:

Strategija razvoja BH inkubatora *- u područjima od zajedničkog interesa -*

1. Na osnovu iskustva NBRA, Poslovnog inkubatora Mostar i Udruženja LiNK, PREDAE i Udruge iz Žepča inkubatori bi poslovno savjetodavnu službu mogli jačati povezivanjem na regionalnom nivou (povezivanje inkubatora koji su fizički bliski).
2. Edukacija menadžmenta mora biti i u funkciji razvoja poslovno savjetodavne službe

Strateško opredjeljenje 9

Pomoć pri obezbjeđivanju sredstva za finansiranje korisnika inkubatora

Aktivnost 8: Informisanje korisnika inkubatora o mogućnostima korištenja sredstava iz kreditno garantnih fondova

Nosilac: Samostalno – kontak osoba za informacije o KGF-ovima je LiNK Mostar (Meliha Begtaš)

Strateško opredjeljenje 10

Uključivanje BH inkubatora (i mreže) u tokove razvoja poslovnog inkubiranja jugoistočne Europe

Aktivnost 9: Uključivanje u regionalnu analizu 'Poslovni inkubatori – uspješan model za kreiranje pogodnog okruženja za lokalni i regionalni razvoj'. Analiza uključuje sve inkubatore/parkove iz regiona (Slovenija, Hrvatska, BiH, Srbija (Kosovo), Crna Gora i Makedonija. Analiza je osnov za dalji zajednički rad.

Nosilac: BIT Centar Tuzla

Koordinator implementacije

Koordinator implementacije Strategije do slijedeće 5. Konferencije BH Inkubatora će biti Udruženje poduzetnika LINK Mostar. Udruženje će prema potrebi kontaktirati članove (na osnovu Plana implementacije) i osigurati redovno izvještavanje ostalih inkubatora o progresu i pokrenutim aktivnostima.

Evaluacija i revizija Strategije će se uraditi na 5. Konferenciji BH Inkubatora u Prijedoru ili Modriči, početkom 2010 godine.

Kontakt detalji: **Udruženje za poduzetništvo i posao LiNK Mostar**

tel: +387 36 580-151

fax: +387 36 580-151

Bulevar narodne Revolucije 55 A, Mostar

www.linkmostar.org

link.center@linkmostar.org

Tomislav Majić, Predsjednik Udruženja LiNK, tomislav_majic@linkmostar.org

Amela Bećirović, Rukovodilac službe za projekte, amela@linkmostar.org

Meliha Bektaš, Rukovodilac službe za Regionalni garantni fond (RGF),

meliha@linkmostar.org

Velibor Sudar, Rukovodilac službe Regionalnog poduzetničkog centra (RPC),

velibor@linkmostar.org